

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 10. JUNIJ 1977

ŠTEV. 23 (1817)

PRED EVROPSKIM SESTANKOM V BEOGRADU:

AVSTRIJA BO MORALA PRIZNATI

da ni spoštovala obveznosti,
ki jih je prevzela v Helsinkih

Prihodni teden — 15. junija — se bo v Beogradu začel sestanek predstavnikov evropskih držav ter Kanade in Amerike, ki bodo napravili prvi obračun o tem, kako so se uresničevala načela, ki so jih pred dvema leti sprejeli in podpisali v sklepni listini helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Ta listina predstavlja mednarodno platformo, po kateri naj bi se danes in v bodoče odvijali odnosi med državami in narodi. V tej luči je bližnji beograjski sestanek brez dvoma eden od najpomembnejših mednarodnih dogodkov v tem letu in je zato tudi razumljivo, da mu posvečajo največjo pozornost.

Med državami, ki bodo zastopane v Beogradu, bo tudi Avstrija. Njeni predstavniki bodo morali pred narodnim forumom polagati račun o tem, kako je Avstrija spoštovala in izpolnjevala obveznosti, ki jih je prevzela s podpisom helsinške sklepne listine. In ne da bi se spuščali v vse podrobnosti, lahko že na dveh konkretnih primerih predvidimo, da bilanca njenega obračuna ne bo preveč razveseljiva.

■ Mnogočesa se opozorila ne samo iz domače demokratične javnosti, marveč čedalje pogostjeje tudi iz drugih držav kažejo na to, da se Avstrija po krivdi odgovornih političnih dejavnikov, ki omalovažujejo vsako nevarnost, vedno bolj razvija v torišče neonacističnih in revanšističnih sil. S tem, da postaja žarišče sporov in nesoglasij, predstavlja nevarnost za mir in dobrososedske odnose v tem delu sveta.

■ V manjšinski politiki avstrijske oblasti z uveljavljanjem ukrepov, ki jih zahtevajo in izsiljujejo nemški nacionalisti, stopajo na nevarno pot ne samo kršenja marveč celo revizije državne pogodbe. S tem je Avstrija postala prva država, ki je eklatantno prelomila svečano obljubo, dano v Helsinkih — da bo spoštovala in izpolnjevala mednarodne pogodbene obveznosti.

Že ta dva primera torej dovolj jasno kaže, da Avstrija v krogu evropske družine, zbrane v Beogradu, ne bo v prijetnem položaju. Zlasti pa pred tem forumom ne bo mogla prepričevati zgolj z besedami in obljubami, kajti njen prispevek — kakor tudi prispevek vseh drugih držav udeleženk — bodo ocejevali samo na podlagi dejanj. Da pa dejanja niso ravno razveseljiva in zlasti ne zadovoljiva, tudi v Avstriji sami nihče ne more prikriti ali zatajiti.

Celo v manjšinskem vprašanju, kjer so avstrijski predstavniki pred raznimi mednarodnimi forumi razvili pravo mojstrstvo v zavajanju

javnosti s pomočjo prikrivanja resnice in poudarjanja prikritih polresnic, zdaj med izjavami vodilnih politikov prihaja do izraza priznanje, da se je Avstrija s sedanjim načinom „reševanja“ manjšinskega vprašanja znašla v brezupni slepi ulici. Kaj drugega kot pa

Nove odredbe kršitev in revizija državne pogodbe

Na redni tiskovni konferenci v Beogradu, kjer je odgovarjal na vprašanja domačih in tujih novinarjev, je predstavnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFRJ Jugoslavije Mirko Kalezić tudi povedal, kako Jugoslavija ocenjuje najnovejšo odredbo avstrijske vlade o postavitvi dvojezičnih napisov in o uvedbi slovenščine kot uradnega jezika v delu Koroške. Na tozadevno vprašanje je odgovoril:

„Znano je, da 3. točka 7. člena državne pogodbe določa, da bo na upravnih in sodnih območjih Koroške, Gradišanske in štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom slovenski ali hrvaški jezik dovoljen kot uradni jezik poleg nemškega, kakor tudi, da bodo na teh območjih topografski nazivi in napisi v slovenskem ali hrvaškem jeziku tako kot tudi v nemškem. Potemtakem omenjene odredbe avstrijske vlade, ki nedopustno zmanjšujejo omenjeno območje, na katerem bi to morala veljati, na eno tretjino oziroma na eno šesto, pomenijo ne samo kršitev državne pogodbe, marveč še več, nadaljnji poskus njene revizije.“

priznanje tega poloma pomeni izjava, ki jo je dal kancler Kreisky za dnevnik Salzburger Nachrichten, kjer se je izrazil pesimističnega glede tristranskega sporazuma ter je priznal, da zakon o narodnih skupinah ni nič bolj uresničljiv kot je bil leta 1972 zakon o dvojezičnih napisih. Ker pa krivde ne more priznati, se izgovarja na „politično realnost“, zaradi katere po njegovem ni moglo priti do bolj širokogrudne rešitve.

Če je s takšnimi in podobnimi izgovori morda možno prepričati koga znotraj Avstrije — pred evropskim forumom v Beogradu to ne bo uspelo. Preveč dobro je ne samo v Avstriji temveč tudi v drugih državah že znano, kaj pomeni „politična realnost“, o kateri govori kancler. Je namreč sad uradne politike, ki v neodpušljivem strankarskem oportunizmu išče zgolj volilno-faktilne uspehe, pri tem pa povsem zanemarija spoštovanje načel in obveznosti, ki so bile Avstriji naložene v državni pogodbi in za katerih izvajanje se je Avstrija ponovno obvezala pred dvema leti v Helsinkih.

Pri beograjskem obračunu pa ne bodo šteli izgovori z nekakšno „politično realnostjo“, temveč bo šlo za ugotavljanje krivde in odgovornosti, zakaj je politična realnost v Avstriji takšna, da pomeni očitno kršitev helsinške sklepne listine.

PREDSEDNIK SZDL MITJA RIBIČIČ:

Evropo in svet bomo opozorili na avstrijsko raznarodovalno politiko

V Slovenj Gradcu je bila zadnja nedelja osrednja proslava 20-letnice obstoja Koroškega akademskega okteta. Na prireditvi, o kateri obširneje poročamo na 4. strani, je delo in zasluge okteta orisal slavnostni govornik Mitja Ribičič, predsednik SZDL Slovenije. Dejal je, da ni mogoče izmeriti razpoloženja in ponazoriti vzdušja, ki so ga koncerti okteta ustvarili v ljudstvu, ponos in solze, ki jih je čudovita koroška pesem izzvala v srcih in očeh slovenskih ljudi po teh krajih, tu in onstran Radohe in Pece, tu in onstran Karavank. „Vsiljuje se mi misel, da je kulturno poslanstvo koroškega okteta tudi po svoje pomagalo uresničevati geslo slovenskega komunističnega manifesta o združenju Sloveniji, tisto strateško programsko geslo našega naprednega delavskega gibanja, ki smo ga zapisali tudi v temeljne točke OF slovenskega naroda, ki smo ga uresničili s partizanskim bojem in ga danes uveljavljamo z odprtostjo in sožitjem, s spreminjanjem naših meja v mostove gospodarskega in kulturnega sodelovanja.“

Predsednik Ribičič je omenil tudi trenutni položaj Slovencev v Avstriji. Dejal je, da je večer posvečen glasbi, ki je po besedah Beethovna že po svoji naravi namenjena k dvignjenosti. „Zato ne bi hotel kaliti današnjega razpoloženja z grobo in ostro be-

sedo, ki bi jo prav v tem času zaslužile tiste sile mraka in zla, za katere smo mislili, da smo jih z milijonskimi žrtvami svobodoljubnega človeštva za vselej pregnali z evropske celine. Vendar, v teh dneh se bodo zbrali predstavniki vseh evropskih držav v Beogradu, da bi potrdili duha Helsinkov, in čeprav smo domačini mednarodnega srečanja, bomo morali opozoriti Evropo in svet na hajmatdinovsko fašistoidno, šovinistično protislovensko delovanje, na avstrijsko raznarodovalno politiko in teptanje državne pogodbe.“

Koroška pesem, že tako nežna in čustvena, je v današnjem času tudi borbena, protestna partizanska pesem proti tistim nazadnjaškim silam, ki niso nikoli imele ne zveze ne odnosa do resnične kulture in umetnosti, je naglasil predsednik Ribičič. „Tako je kulturno delo in poslanstvo koroškega okteta obenem tudi boj za narodnostne pravice slovenskih ljudi od Celovca do Pliberka, pa od Roža do Podjune in Zilje. To je boj za priznanje koroškega naprednega in kulturnega izročila, za ustvarjanje pogojev in vzdušja, v katerem bo tudi tisti del slovenskega naroda, ki živi, govori in poje slovensko v mejah sosedne Avstrije, užival polno enakopravnost in imel vse možnosti za svoj gospodarski in kulturni napredek.“

Manjšinsko vprašanje na evropski konferenci v Beogradu

Ko je podpredsednik zveznega izvršnega sveta in sekretar za zunanje zadeve Miloš Minič prejšnji teden na seji zborov skupščine SFRJ govoril o pripravah na bližnji beograjski sestanek konference o evropski varnosti in sodelovanju ter nakazal najvažnejše probleme, ki bodo na dnevnem redu tega pomembnega srečanja, je posebej omenil tudi manjšinsko vprašanje. Ob tej priložnosti je ugotovil, da je Jugoslavija kompleksno rešila vprašanje položaja narodnosti ter zagotovila vsestransko uresničevanje njihovih pravic, hkrati pa se zavzema za uresničevanje pravic svojih narodnih manjšin v sosednih državah.

Položaj narodnih manjšin je širši evropski problem, je naglasil podpredsednik Minič ter opozoril, da do tega vprašanja vsebuje konkretna stališča tudi sklepna listina helsinške konference. „V sodobnih evropskih razmerah postaja namreč vse bolj jasno, da je spoštovanje pravic narodnih manjšin naraven, neolčljiv, sestavni del dobrih sosedskih odnosov, sodelovanja in zbliževanja med državami in narodi ter miru in varnosti v posameznih območjih, v Evropi v celoti in tudi v širših okvirih.“

Prav sklepni listini ter oceni, koliko je posamezna država že prispevala k uresničitvi načel, ki jih vsebuje ta listina, pa bo veljal beograjski sestanek. In v tej zvezi je podpredsednik Minič poudaril: „Pričakujemo, da bo beograjski sestanek posvetil pozornost uresničevanju določil sklepne listine o narodnih manjšinah.“

Pregled izpolnjevanja člena 19 državne pogodbe

Ta teden biva na Koroškem komisija zveznega izvršnega sveta SFRJ za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij padlih vojakov jugoslovanske armade in žrtev koncentracijskih taborišč na ozemlju Avstrije. Poprej je komisija obiskala že Dunaj, Solnograško ter Nižjo in Zgornjo Avstrijsko, po obisku na Koroškem pa bo delo nadaljevala še v drugih zveznih deželah.

Medtem ko je komisija v drugih predelih Avstrije obiskala v glavnem grobišča žrtev nacističnega nasilja, gre na Koroškem predvsem za partizanska grobišča in spomenike. Pri tem pa je razlika še v nečem drugem: medtem ko so drugod po

Avstriji krajevne oblasti in humanitarne organizacije upravičeno opozorile na urejena grobišča padlih in umorjenih jugoslovanskih državljanov, na Koroškem brez občutka slabše vesti tega gotovo niso mogli napraviti. Kajti skrb za ureditev partizanskih grobišč in za postavitev partizanskih spomenikov je vedno morala nositi le Zveza koroških partizanov — prispevek z „uradne“ strani se je le prečestokrat omejeval na postavljanje birokratskih ovir, v kolikor se potem, ko so se vrstili zločinski atentati, ni kazal celo v prizadevanjih, da bi „neznani storilci“ ostali neznani in nekažnovani.

V tej luči je na sprejemu pri deželni vladi precej čudno izzvenelo zagotovilo deželnega glavarja Wagnerja, ko je dejal: „Lahko ste prepričani, da smo s temi grobovi tako povezani, da ne bo prišlo do konfliktov, kajti ljudje v tej deželi so pripravljeni tem grobovom izkazati potrebno spoštovanje.“ Po dosedanjih izkušnjah so to žal samo lepe besede, ki jim stojijo nasproti povsem drugačna dejanja. Zato je vodja komisije Boško Siljegović v svojem odgovoru tudi opozoril na nezaljšane skrutitve grobišč in razstrelitve spomenikov ter izrazil upanje, da se v bodoče taki zločini ne bodo več dogajali. Posebno zahvalno je izrekel Zvezi koroških partizanov, ki ji gre glavna zasluga, da so partizanska grobišča na Koroškem lepo urejena in negovana.

Deželni glavar je ob tej priložnosti omenil tudi manjšinsko vprašanje. Priznal je, da z dosedanjimi ukrepi še ni vse idealno rešeno; razumevanje pa skuša najti Avstrija tudi zato, ker reševanje tako dolgo traja, kar bremeni odnose z Jugoslavijo. Vse to ne gre od danes na jutri, je dejal, vendar si prizadevamo, da bi ustvarili mirno sožitje in dobre odnose, kar je posebno važno v smislu sklepov helsinške konference in v luči bližnjega sestanka v Beogradu.

Samo: lepe besede in želje tukaj ne bodo zadostovale, dokler jim bodo sproti jemala verodostojnost in vrednost dejanja, ki so — kakor se to kaže tako v manjšinskem vprašanju kot tudi glede partizanskih grobišč — naravnana v precej drugačno smer.

„Politična realnost“

v avstrijski manjšinski politiki

Ko je govoril o izvajanju najnovejših odredb k zakonu o narodnih skupinah, je deželni glavar Wagner napovedal, da bo določilo o dvojezičnih napisih uresničeno postopoma in da bodo najprej namestili „kakih dvajset napisov“. Možnosti, da bi določenim krogom bila tudi ta peščica dvojezičnih napisov preveč in da bi uprizorili nov „Tafelsturm“, deželni glavar ni izključil.

Ko je odgovarjal na vprašanje, ali ureditev, ki je bila sklenjena z zadnjimi odredbami k zakonu o narodnih skupinah, predstavlja izpolnitev tozadevnih obveznosti državne pogodbe, je zvezni kancler Kreisky menil, da je s tem „daljnosežno zadoščeno“ državni pogodbi. Osebnost bi bil sicer za bolj širokogrudno rešitev — tako je dejal kancler — „toda politična realnost ni dopuščala drugačne rešitve od tiste, ki smo jo sprejeli“.

Dve izjavi — dve priznanji, ki mečeta zelo značilno luč na razmere, ki vladajo danes v Avstriji in še posebej na Koroškem. Razkrivata namreč „politično realnost“, da v manjšinski politiki ne odločajo ne vlada, ne parlament in niti ne odgovorne politične stranke, marveč odločajo — in na to dejstvo smo koroški Slovenci že ponovno opozarjali — samo in izključno

nemški nacionalisti. Razkrivata pa poleg tega še žalostno dejstvo, da pred temi silami popuščajo in povsem kapitulirajo pristojni politični dejavniki od koroških strank pa vse do državnih oblasti, zvezne vlade in zakonodajalca.

Kaj bi se potem čudili, da postajajo te sile vedno bolj predrzne!

V posebni številki KHD-jevskega glasila so že napovedali „voljo ljudstva“ — enako kakor se je to zgodilo leta 1972 in je potem sledil zloglasni „Tafelsturm“. Wagner, ki gotovo dobro ve, kaj pomeni ta „volja ljudstva“, ne izključuje, da bi se tudi tokrat manifestirala v podobnih dejanjih, kot smo jih doživljali pred petimi leti. Kreisky, ki je takrat omalovaževal te kroge (čeprav so ga pred celovsko delavsko zbornico psovali z „židovsko svinjo“ in mu grozili, da mu bodo prerezali vrat), pa tudi zdaj noče videti resnosti in naivno žuga s prstom, češ tisti, ki bi nasilno podirali napise, so „zelo slabi Korošci“; saj je bilo vendar že leta 1972 uradno ugotovljeno in potrjeno, da podiranje dvojezičnih napisov ni nasilno in kaznivno dejanje, marveč izraz „ljudske volje“ in za domovino zaslužno dejanje.

Kreiskyjevi „slabi Korošci“ se tudi sicer malo menijo za mnenje drugih: povsem so ujeti v svoj miselni

svet in zato ne morejo — pa tudi nočejo — videti in slišati, kaj se dogaja okoli njih. V že omenjeni posebni številki KHD-jevskega glasila se ta slepota in gluhost stopnjujeta v skrajno nesramnost, ko s sklicevanjem na manjšinska zaščitna določila državne pogodbe zahtevajo ponemčenje še zadnjih avtohtonih slovenskih krajevnih imen. Ni jim dovolj, da na avstrijskih kartah in zemljevidih vedno bolj pogosto izginjajo stara, skozi stoletja udomačena imena in jih „po tihi poti“ zamenjujejo nove označbe, izmišljene in pogosto naravnost neokusne. Zdaj zlorabljajo celo člen 7 in zahtevajo, da morajo slovenski kraji dobiti nemška imena.

Če ne bi bili tako zaslepljeni v svojem nacionalizmu, bi morali videti vsaj tisto, kar se dogaja pri njihovih bratih na Južnem Tirolskem. Tam bodo na podlagi „paketa“ šli obratno pot: v krajih, za katere so fašisti „iznašli“ izmišljena italijanska imena (pri pačenju avtohtonih označb so bili vsaj tako iznajdljivi kot so pri nas), bodo v bodoče uvedli „enojezično dvojezičnost“ — na dvojezičnih krajevnih tablah bodo krajevna imena dvakrat navedena v nemščini, in sicer v tistih krajih, katerih italijanska imena so brez zgodovinskega pomena, ker so izmišljena, umetna, popačena.

Avstrijski zunanji minister Pahr je bil pred kratkim izpostavljen hudim napadom tako znotraj Avstrije kakor tudi še posebej na Južnem Tirolskem. Očitno so mu pravo „izdajstvo“, ker je izjavil, da na prepočasnem izvajanju „paketa“ tudi manjšina sama ni povsem nedolžna, ker vedno spet postavlja nove zahteve, ki često segajo preko okvira „paketa“. Za predstavnika države-zaščitnice južnotirolske manjšine je taka izjava vsekakor „spodrsrlaj“, ki si ga neka znovano ne bi smel privoščiti; zato je bila kritika brez dvoma upravičena.

Toda: ali ne škodujejo južnim Tirolcem in njihovemu boju za dokončno izpolnitev njihovih pravic vsaj toliko tudi vsi tisti, ki ustvarjajo, dopuščajo in predstavljajo tisto „politično realnost“, ki oblikuje in določa manjšinsko politiko znotraj Avstrije? Politični dejavniki v Italiji gotovo niso tako samoljubni, da bi v odnosu do avstrijske manjšine šli slepi in gluhi mimo avstrijskih „zgledov“. Zato se ne bi čudili, če bi južni Tirolci kritiko „slabih Korošcev“ razširili na „slabe Avstrijce“.

Avstrijsko „reševanje“ manjšinskega vprašanja na Koroškem

Potem ko sta Italija in Jugoslavija predlagali varnostnemu svetu, da bi naredili črto čez tržaško vprašanje, smo se tudi mi v Avstriji odločili, da naredimo črto čez slovensko vprašanje na Koroškem...

(Pavliha, Ljubljana)

V dvajsetih jezikih bo šel glas Jugoslavije v svet

Da bi poslušalce po vsem svetu, zlasti tudi jugoslovanske delavce, ki so začasno na delu v tujini, ter izseljence in pomorščake, lahko čim bolj obveščali o političnih, družbenih, gospodarskih in drugih tokovih v Jugoslaviji ter o zunanjepolitični aktivnosti Jugoslavije in o njenih stališčih do mednarodnih dogajanj, je bila s sklepom zvezni skupščine SFRJ ustanovljena nova radijska postaja — Radio Jugoslavija. Ta postaja bo svoje oddaje pošiljala v svet preko močnega kratkovalovnega oddajnika, in sicer kar v dvajsetih jezikih.

Radio Jugoslavija ima pravzaprav že dolgo zgodovino. Ze leta 1945 je radio Beograd začel oddajati program za tujino, ki je bil takrat edini vir informacij o Jugoslaviji. Pravilnost takratne odločitve je bila še posebej potrjena v času informbiroja in hladne vojne, ko je šlo za to, da pravilna informacija čim hitreje in neposredneje prodre v svet. V okviru razširjevanja tovrstnega programa je bila leta 1950 ustanovljena samostojna radijska postaja Radio Jugoslavija. Le-ta se je hitro razvijala, vendar so jo leta 1954 spet priključili k radiu Beograd.

Zdaj so s ponovno ustanovitvijo postaje Radio Jugoslavija začrtali smernice te informacijsko-propagandne dejavnosti za tujino, hkrati pa poudarili potrebo, da bi se z novo tehnično bazo predvsem razvilo tudi še boljše sodelovanje z republiškimi in pokrajinskimi radijskimi zavodi. Prav to sodelovanje bo namreč osnova programske koncepcije Radia Jugoslavija, ki se bo glede potreb in tehničnih možnosti razvijala v treh smereh:

■ Program za sosednje države. Nekatere matične radijske postaje oddajajo sporede v jezikih narodnosti, ki se dobro slišijo v večjih ali manjših predelih sosednjih držav. Radio Jugoslavija bo na kratkih valovih prenašal dele teh sporedov in jih bo tako mogoče slišati precej dlje. Obenem pa bo Radio Jugoslavija, ki ponuja program oddaj matičnih postaj s tistimi vestmi, ki imajo posebej pomen tudi za tujino.

■ Program za Evropo in severno Afriko. V nočnih urah je s programom na srednjih valovih mogoče pokriti večino držav v tem delu sveta. Radio Jugoslavija pa naj bi prenašal večino programov matičnih postaj na kratkih valovih in bi jih bilo mogoče slišati tudi podnevi. Obenem naj bi oddajali sporede, namenjene evropskim državam, vsaj v treh najbolj razširjenih jezikih — v nemščini, francoščini in angleščini.

■ Program za druge celine. Ker do tja lahko pride le kratkovalovni spored, naj bi oddaje pripravljali neposredno na Radiu Jugoslavija. Možno pa je tudi neposredno prenašanje oddaj matičnih postaj, ki so namenjene jugoslovanskim izseljencem v Severni in Južni Ameriki ter Avstraliji in pomorščakom na morjih sveta.

Da bi uresničili vse zastavljene naloge, je poleg sedanjih oddaj v devetih jezikih predvidena še postopna uvedba oddaj v nadaljnjih enajstih jezikih. Tehnično podlago Radia Jugoslavija bodo gradili in modernizirali v letnih etapah tja do leta 1980, ko bo glas Jugoslavije segal v svet kar v dvajsetih jezikih.

Helsinki in narodne manjšine

Te dni potekajo priprave za beograjski sestanek, ki naj pripravi vse potrebno za srečanje na višji ravni, ki bo prav tako še letos v Beogradu. Namen teh sestankov je oceniti, kaj je bilo v Evropi usvarjenega od listega, kar je bilo dogovorjeno v Helsinkih pred dvema letoma. Seveda bo pomembno oceniti tudi, kaj je bilo od črke in duha Helsinkov uresničene v prid izboljšanja položaja narodnih manjšin in zaščite njihovih pravic. V Helsinkih je bilo govora o manjšinah in, kot je znano, sklepna listina helsinške konference vsebuje troje določil, ki govorijo o položaju in pravicah pripadnikov narodnih manjšin. Naj takoj povemo, da je bilo potrebno obilno napora, da so se vnesla ta določila v sklepno listino. Podobno kot že mnogokrat prej so tudi v Helsinkih številne države vztrajno nasprotovali, da bi se narodne manjšine in njihove pravice v helsinški sklepni listini sploh omenile. Poleg nekaterih že znanih zagovornikov asimilacijskega odnosa do manjšin na zahodu (Francija, Španija, Grčija ipd.) so tudi nekatere države z druge strani Evrope poizkusile vse, da bi o narodnih manjšinah v sklepni listini ne bilo govora. Prav nič presenetljivega seveda ni, da se je v tem pogledu izkazala zlasti Bolgarija.

Odpor prizadevanjem, da bi se v Evropi v meddržavnih odnosih in znotraj držav posvetilo več pozornosti narodnim manjšinam, ki morejo in morajo biti pozitiven element mednarodnega sodelovanja, ni nič novega. Ta odpor je povzročil, da v Splošni deklaraciji OZN o človekovih pravicah iz leta 1948, v določilih v parih mirovniških pogodbah po drugi svetovni vojni, v evropski konvenciji o človekovih pravicah, da o drugih mednarodnih aktih ne govorimo, nikjer niso omenjene narodne manjšine in njihove pravice. Le Konvencija OZN o državljanskih in političnih pravicah človeka, sprejeta že leta 1966, ki pa je stopila v veljavo šele lani, vsebuje skromno določilo, ki pripadnikom etničnih, jezikovnih in verskih manjšin pravzaprav ne zagotavlja nič več kot pravico do enakopravnosti in možnost, da uporabljajo svoj jezik in ohranjajo svojo kulturo.

Jugoslavija je bila vse povojno obdobje med listimi državami, ki so si ne le znotraj svojih meja, temveč tudi v mednarodnem življenju prizadevale, da bi se narodnim in tudi drugim manjšinam zagotovila možnost obstoja, da bi se jim zagotovilo, da morajo ohranjati svoje narodnostne, jezikovne, kulturne in druge posebnosti. Jugoslavija je ob pripravi in sprejemanju številnih mednarodnih dokumentov predlagala, da naj se vanje vključijo določila o pravicah narodnih manjšin. Prav Jugoslavija je bila gostiteljica obeh dosednjih posvetovanj OZN o manjšinski problematiki in sicer leta 1965 v Ljubljani in leta 1974 v Ohridu. Upravičeno je bilo zato poudarjeno, da se je Jugoslavija na temelju lastne prakse v odnosu do narodnosti in narodnih manjšin uveljavila v svetu kot dosleden zagovornik spoštovanja manjšinskih pravic, podobno kot si je priborila izjemno ugled s svojimi prizadevanji za mir, za odpravo blokove razdelitve sveta in za razorožitev, za mirno reševanje sporov, za pravico narodov do samoodločbe, odpravo kolonializma in vseh oblik pritiska in izkoriščanja v mednarodnih političnih in ekonomskih odnosih itd. Zato ni slučaj, da je Jugoslavija bila tista, ki ji je v Helsinkih z vztrajnimi napori vendarle uspelo uveljaviti določila o pravicah pripadnikov narodnih manjšin v Sklepno listino helsinške konference o evropski varnosti in sodelovanju.

V helsinškem dokumentu, ki nedvomno zavezuje vse države, ki so ga podpisale, je govora o narodnih manjšinah na treh mestih. Najprej med temeljnimi načeli, na katerih naj bi slonela varnost in sodelovanje v Evropi in za katera so se države udeležence helsinške konference zavezale, da se bodo po njih ravnale v svojih medsebojnih odnosih. V načelu 7, ki govori o spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svobod, vključno svobodo misli, vesti, veroizpovedi in prepričanja, je tudi naslednje določilo:

„Države udeležence, v katerih obstoje narodne manjšine, bodo spoštovale pravico oseb, ki pripadajo tem manjšinam, do enakosti pred zakonom, zagotovile jim bodo možnost, da dejansko uživajo človekove pravice in temeljne svobode, ter bodo na ta način varovale njihove legitimne interese na tem področju.“

Ce si to določilo Sklepne listine ogledamo od blizu, seveda zlahka ugotovimo, da je njegova vsebina dokaj skromna. Ne sega pravzaprav kaj bistveno preko pravice do enakopravnosti in zagotovitve dejanskega uživanja splošnih človekovih pravic. Pravica do enakopravnosti, varstvo pred diskriminacijo, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svobod pa je danes mednarodno-pravna obveza vseh držav, ki temelji na številnih drugih mednarodnih aktih, in še posebej na Ustanovni listini Organizacije združenih narodov. Mogli bi zato reči, da to določilo Sklepne listine o narodnih manjšinah ne prinaša kaj posebnega novega.

Vredno je tudi omeniti, da so liste držav, ki najbolj grobo zatirajo narodne manjšine v okviru svojih meja, uspelo vsiliti v določilo Sklepne listine o narodnih manjšinah formulacijo „v katerih obstoje narodne manjšine“. Namen tega stavka nedvomno je, da se morejo nanj sklicevati liste držav, ki v okviru svojih meja narodnih manjšin sploh ne priznavajo (npr. Bolgarija) in trdijo, da se jih pravice narodnih manjšin ne tičejo, saj pri njih narodnih manjšin ni.

Po drugi strani pa velja podčrtati, da je v določilu Sklepne listine vendarle nekaj pomembnega novega in sicer v tem, da se države zavezujejo, da bodo spoštovale „legitimne interese pripadnikov manjšin“. O tem, kaj je razumeti pod temi „legitimnimi interesi“, bi seveda bilo mogoče obširneje razpravljati. Nedvomno je najbolj temeljni interes vsakega pripadnika narodne manjšine in narodne manjšine kot narodnostne skupnosti pravica, da obstoja kot skupnost z lastnimi narodnostnimi, jezikovnimi, kulturnimi in drugimi značilnostmi. Če neki narodni manjšini ni zagotovljena možnost, da ohranja svoje narodnostne in druge posebnosti, potem o spoštovanju kakih legitimnih interesov narodne manjšine in njenih pripadnikov pač ni mogoče govoriti.

To pa seveda pomeni, da so se s tako formulacijo v Sklepni listini evropske države dejansko zavezale, da morajo pripadniki narodnih manjšin ob tem, ko naj bi bili enakopravni, ko naj bi imeli možnost dejansko uživati vse človekove pravice in temeljne svobode — imeti tudi možnost, da se ohranjajo kot posebne narodnostne skupnosti. Možno je to le, če so jim zagotovljene tiste pravice, ki so za obstoj narodne manjšine temeljnega pomena. To so pravica do uporabe svojega materinega jezika v privatnem in javnem življenju, pravica do pouka in izobraževanja v materinem jeziku, pravica do ohranjanja in razvoja lastne kulture, pravica do slikov z matičnim narodom in podobno.

To, da so se države v Sklepni listini zavezale, da bodo zagotovile legitimne interese narodnih manjšin in njihovih pripadnikov, pa je pomembno še posebej v vseh tistih primerih, ko so pravice neke narodne manjšine in njenih pripadnikov določene z izrecnimi določili v posebnih veljavnih mednarodnih pogodbah. Tak primer je vsekakor člen 7 avstrijske državne pogodbe, ki kot veljavni akt mednarodnega prava zagotavlja slovenski manjšini na Koroškem in Štajerskem ter hrvaški na Gradiškanskem točno določene pravice. Nedvomno so „legitimni interesi“, ki so se jih države s helsinško sklepno listino, med njimi tudi Avstrija s podpisom kanclerja Kreiskega, na ta temeljni dokument sedanjih in bodočih mednarodnih odnosov v Evropi obvezale spoštovati, za obe manjšini v Avstriji prav tiste pravice, ki jih vsebuje člen 7 avstrijske državne pogodbe. Zato ni moč iti mimo ugotovitve, da Avstrija z neizpolnjevanjem člena 7 avstrijske državne pogodbe grobo krši tiste obvez-

(Dalje na 5. strani)

Uspešno opravljena turneja naših prosvetašev po Kanadi in Ameriki

Na povabilo rojakov-izseljencev je v dneh od 19. do 31. maja ansambel „Trio Korotan s pevci“ gostoval v Kanadi in Združenih državah Amerike. Skupino je spremljal tudi predsednik nadzornega odbora Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter. V Kanadi je imel ansambel štiri koncerte (Toronto, Hamilton), v Ameriki pa šest nastopov (Chicago, Milwaukee, Cleveland, Pittsburgh, Enon Valeey, New York). Tako je več kot 5.000 slovenskih rojakov v Kanadi in Ameriki slišalo koroško slovensko narodno pesem, poleg tega pa so bili tamkajšnji Slovenci deloma ob koncertih, deloma pa tudi v posebnih predavanjih in zlasti v številnih razgovorih seznanjeni s problematiko slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Saj je imela turneja dvojno nalogo: po eni strani prinesiti rojakom izseljenecem in njihovim potomcem pozdrave iz domovine, po drugi strani pa jih seznaniti tudi z nerešenimi vprašanji koroških Slovencev, ki prebivajo 1400 let na pododgovani domači zemlji ter več kot 22 let na zemlji, ki jo imenujemo zibelko slovenske državnosti in kulture, zaman čakajo na izpolnitev

manjšinsko-varstvenih določil avstrijske državne pogodbe.

Koroška narodna pesem je vsepovsod, kjer je nastopil trio Korotan s pevci, bila sprejeta z navdušenjem in je težko popisati vtise in občutke, ko so izseljenci, ki so se pred več kot pol stoletjem izselili iz domače slovenske zemlje, ob znanih melodijah imeli rosne oči in so zlasti ob skupnem prepevanju prelepe narodne „Njav čez izaro“ — kakor so se mnogi izrazili — doživeli spet svojo mladost in zahrepeneli po stari domovini.

Posebno doživlje za koroške Slovence, ki smo se udeležili turneje, pa je bilo spoznanje, s kakšnim ponosom se rojaki tudi druge in tretje generacije v Ameriki priznavajo k svojemu slovenskemu narodu in ta celo, če v mnogih primerih ne obvladajo več materinega jezika, pa se kljub temu zavestno čutijo kot potomci slovenskih staršev in s tem kot pripadniki slovenskega naroda.

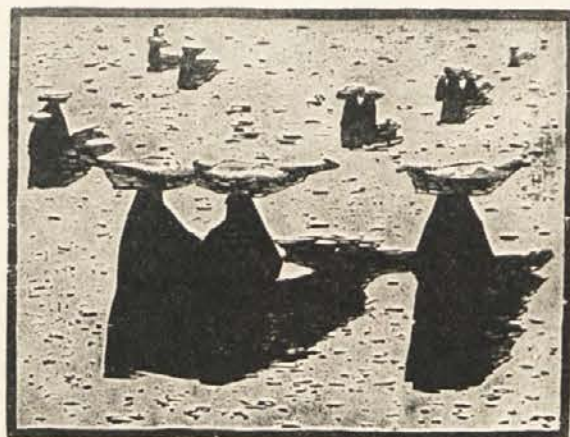
V tako različnih strukturah seveda ni bilo mogoče povsod enako govoriti o našem problemu, vendar so vsepovsod z velikim zanimanjem in navdušenjem sledili izvajanju govornika, ko je dejal, da se s tem polovanjem razširja lok povezave med matičnim narodom in rojaki onstran morja preko manjšine, ki živi v zibelki slovenstva na Koroškem in da s tem postaja domovina vse širša v mislu Župančičeve Dume: „Kje domovina si, še pod Triglavom? Okrog Karavank, ali po plavžih si, ali po rudnikih? Tod? Preko morja? In ni li meja?“ In vsi so razumeli, da je ta razširjena slovenska domovina velika skupnost, ki je prizadeta in ranjena, kjerkoli gre za pravico tudi le dela te domovine. In za pravico, za osnovne človekove pravice gre na Koroškem, v zibelki slovenske državnosti in slovenske kulture, zaradi česar je potrebno, da se vsa široka slovenska domovina prav tako zavzame za pravice koroških Slovencev, kakor je potrebno, da se zavzame za ohranitev narodnega poretka Slovencev v svetu, kjer koli živijo.

V drugih primerih, kjer so bili kakor na jugoslovanskem informacijskem centru v New Yorku navzoči diplomati in novinarji, pa tudi slučajno v tem mestu prisotni slovenski znanstveniki, umetniki in gospodarstveniki, je bil prikaz našega položaja seveda bolj določen. Tako je govornik dejal, da je prepričan, da bodo razumeli, če danes koroški Slovenci ponavljamo zaskrbljen krik pesnika Župančiča in spričo grabežljivih naklepov in sklepov avstrijske vlade zaskrbljeni kričimo in rati: „O kaj bo z vami, Rož, Podjuna, Zilja? Ali boste ostali, naprej duhteli kot nagelj, rožmarin ali boste za dom in rod le še grob?“

Tako približno je dejal o priložnosti nastopa pevsko-godbene skupine na jugoslovanskem informacijskem centru v New Yorku, pa tudi na ladj kapitana Johnna v Torontu pred razgledano publiko dr. Franci Zwitter in nadaljeval: „To je danes v resnici skrb (Dalje na 8. strani)“

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5 — 7

Riko Debenjak:
KRAŠEVKE
barvni
lesorez
(1953)

Vljudno vabimo na retrospektivo grafik

HERDERJEVEGA NAGRAJENCA 1977

prof. Rika Debenjaka

Razstava bo odprta do petka 24. junija, in sicer od ponedeljka do petka med 13. in 17. uro.

Riko Debenjak

spet razstavlja v Celovcu

V celovski dvorani „Aula slovenica“ je bila v ponedeljek zvečer v navzočnosti umetnika odprta retrospektiva grafik prof. Rika Debenjaka, enega izmed vodilnih predstavnikov sodobne slovenske grafike in sploh tistega med njimi, ki se je mednarodno najbolj uveljavil. O tem pričajo številne nagrade, ki jih je prejel na velikih mednarodnih prireditvah, posamezne njegove grafike so vključene v svetovno znane edicije, o njegovem mestu v svetu umetnosti pa govori tudi dejstvo, da je letos prejel znano Herderjevo nagrado — visoko mednarodno priznanje za razvoj kulture in umetnosti južneevropskih narodov.

Prof. Riko Debenjak je dobro znan tudi v Avstriji in na Koroškem, saj se je že v mnogih krajih predstavil s samostojnimi razstavami ali pa je sodeloval na skupinskih prireditvah; tudi v Celovcu se z njegovo umetnostjo srečamo že tretjič. Sedanja razstava, omejena na retrospektivni pregled njegovega grafičnega opusa, obsega 42 listov ter predstavlja stvaritve, ki so nastale v dobi dobrih dvajsetih let. Tako nudi razstava edinstveno priložnost, da spoznamo, kako se je

Debenjakova umetniška izpoved razvijala, postopoma naraščala, se motivno bogatila, tehnično izpopolnjevala in likovno izčiščevala. Ta razvoj in vzpon grafičnega opusa Rika Debenjaka — kakor je v razstavnem katalogu zapisala Melita Stele-Možina — „od drobnih, minucioznih, realističnih zapisov narave do kozmičnih vizij, z vsemi vmesnimi postajami in iskanji, nam priča o umetnikovi senziбилnosti in njegovih globokih koreninah v našem — najožje domačem in najširše človeško oziroma svetovno pojmovanem, času in prostoru.“

Na otvoritvi je o umetniku in njegovem delu spregovoril ravnatelj Moderne galerije v Ljubljani prof. Zoran Kržišnik, predsednik društva „Aula slovenica“ dr. Mirt Zwitter pa je med gosti še posebej pozdravil vicekonzula SFRJ v Celovcu Milana Miškova, prelata Aleša Zechnerja, predsednika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Francija Zwitterja, predstavnika Slovenske prosvetne zveze Hanzija Weissia in Andreja Kokota, dvornega svetnika dr. Valentina Inzka ter zastopnike tiska.

Ob koncu svoje turneje po Kanadi in Ameriki so naši prosvetaši obiskali tudi sedež OZN v New Yorku, kjer so se s svojo pesmijo predstavili zastopnikom svetovne organizacije.

Nagrade za humor

V Narodni galeriji v Ljubljani so prejšnji teden podelili letošnje nagrade in priznanja, ki jih vsako leto za humor in duhovitost na Slovenskem podeljuje humoristično-satirični časopis Pavliha v spomin na svojega urednika Janeza Kranjca.

Nagrado Janeza Kranjca za pomemben avtorski prispevek k humorju in satiri na Slovenskem je prejel književnik Miloš Mikeln.

Nagrado iz sklada Janeza Kranjca za pomemben prispevek k razvoju Pavlihe je dobil novinar in karikaturnist Božo Kos.

Priznanje Janeza Kranjca političnemu delavcu, ki se pri obravnavanju družbenih zadev odlikuje z iskri-

vostjo duha, pa so slovenski novinarji s posebno anketo prisodili Mitji Ribičiču, predsedniku SZDL Slovenije, ki je poleg diplome, vtisnjene v tiskarsko matrico, prejel tudi malo plastiko Martina Krpana.

Besedilo na diplomu, ki jo je prejel predsednik Ribičič, se glasi: „Življenje ne idealizira, niti ga ne spravlja v kalupe, vselej pripravljen prisluhniti izvirni samoupravni resitvi. Rad duhovito povzame problem, o katerem teče razprava in začini misli z vedro prispodobno. Zna se pošaliti tudi na svoj račun. Pri uredništvu Pavlihe velikih ciljev človeštva je, ob kritični ostrini duha, ohranil zaupanje v človeka.“

DR. ANTON SVETINA

PRISPEVKI K ZGODOVINI CRNE NA KOROŠKEM

3. Drugi dan, 11. avgusta je vizitator Terpin obiskal najprej župno cerkev sv. Ožbolta in sv. Sebastijana v Črni. Po popisu cerkve in cerkvenega inventarja je vizitator ob navzočnosti cerkvenih ključarjev Klemenca Pečnika, Jakoba Lačena in Jerneja Burjaka bral mašo, nato pa je pregledal cerkveni urbar, ki je izkazal 21 krav in 58 ovc, podvrženih dajatvam. Cerkev je prejemala od vsake krave po 7 krajcarjev, od vsake ovce pa po 6 novčičev na leto. Cerkveni ključarji so poročali, da je prišel pliberški grof kot patron farne cerkve naenkrat z zahtevo, da mora cerkev plačevati odvetščino v znesku 8 do 10 goldinarjev; dosedaj so plačevali grofu, kadar je prišel v Črno, le obed. Vizitator je cerkvenim ključarjem naročil, naj pokličejo župana, ki naj zadevo pojasni.

Župna cerkev je imela leta 1652 po vpisu v urbarju tale zemljišča: Gašpar Černej, podložnik iz Vogrč, je imel v zakupu cerkvi lastno hubo, od katere je plačeval 7 goldinarjev 6 novčičev najemnine. Simon Vricman je plačeval od njive, imenovane „Velika njiva“, 4 goldinarje. Simon Lampret od druge njive 1 goldinar. To njivo mu je dal vikar Vanko dne 13. maja 1648, v resnici pa je Lampret to njivo dobil že 7 let poprej ter dolguje cerkvi za ta čas 5 kron, ki jih še ni plačal. Za dve leti je dal dve kroni zakupnine, ki pa jih je tudi pridržal vikar Vanko za sebe. Cerkev ima na-

dalje enega podložnika Jakoba Srebreta, ki plačuje od njive „Na prodi“ 15 krajcarjev; ta njiva pa ni last cerkve, temveč gosposčine Pliberk. Od nekega drugega zemljišča, ki je deloma njiva, deloma travnik, pa plačuje Ožbolt Vošič 1 goldinar 4 novčiče. Tudi to zemljišče je v lasti gosposčine Pliberk, cerkev pobira po neki ustanovi le zakupnino.

Cerkve plačuje za vsa ta zemljišča po imenski cenitvi (Herrengült), ki znaša 5 reparjev 10 novčičev, deželi 2 goldinarja na davku, 4 goldinarje na vojaški nakladi in še izredne naklade, če so predpisane. Cerkevni ključarji so se še pritožili, da podložniki ne opravljajo predpisane robote in so prosili, naj škof preceni vrednost te robote v denarju.

Cerkveni ključarji so se nadalje pritožili, da vikar Banko jemlje denar, ki ga darujejo farani za popravilo cerkve in župnišča kljub temu, da mu morajo cerkveni ključarji plačevati vsako leto chatedratium in sicer od župne cerkve po 1 goldinar, od podružnice sv. Helene po 1 goldinar, od podružnice sv. Jakoba pol krone in od podružnice sv. Magdalene pol krone.

Pri farni cerkvi je obstajala bratovščina Devic Marije, ki je imela vpisanih v urbarju 8 krav in 64 ovc, podvrženih dajatvam. Ta bratovščina je enkrat na leto obdržala službo božjo za umrle člane in je za to priliko kupila govedo, ki so ga na ta dan zaklali in pojedli.

2

Za nakup tega goveda so morali člani bratovščine plačevati po 6 novčičev. Ta bratovščina je imela v lasti njivo, imenovano „Jamica“; za to njivo je plačeval Lenart Močilnik po 1 goldinar letne zakupnine. Bratovščina ima še eno njivo, ki je poprej spadala v župnikovo nadarbino in so jo pozneje zamenjali; tudi to njivo ima v zakupu Lenart Močilnik za 1 goldinar letne zakupnine. Cerkevni ključarji so vprašali vizitatorja, ali bi smeli povišati zakupnino na 1 goldinar 30 krajcarjev. Vizitator jim je naročil, naj pregledajo listine (litteras emphiteuticas), ki jih baje hrani Vid Vološar. Cerkevni ključarji so se še pritoževali, da ta bratovščina ne plačuje za svoja zemljišča davkov, ki jih mora plačevati cerkev, zato prosijo, naj bi se ti dve njivi prisodili cerkvi.

Nato je vizitator zaslišal cerkvene ključarje o delovanju in zadržanju vikarja; odgovorili so, da je vikar, kar zadeva cerkvene zadeve, goreč in v svoji službi marljiv, po značaju pa je preveč nagle jeze. Enkrat je cerkvenega ključarja Klemenca Pečnika tako udaril, da mu je zateklo oko, drugega cerkvenega ključarja pa je zmerjal za ničvrednega in škodljivega človeka. Vikar Banko se je glede prvega primera zagovarjal, da je bil cerkveni ključar pijan in v pijanosti tako surov, da mu je ob navzočnosti mnogih gospodov dal zausnico, v drugem primeru pa se je cerkveni ključar predrznil proti vsem predpisom javno ugovarjati. Glede drugega primera je vizitator naročil vikarju, naj zadevo prijavi upravitelju gosposčine Pliberk zaradi kaznovanja cerkvenega ključarja.

Zoper vikarja Banka so farani iznesli vizitatorju še nekaj pritožb. Dva primera sta se

nanašala na upravljanje cerkvenih zemljišč, ki so bila deloma v lasti cerkve, deloma v lasti župne nadarbine. Tretji primer pa pokaže vikarja Banka v kaj čudni luči. Daniel Močilnik, posestnik podložniške kmetije v Črni, se je zoper vikarja Marka Banka pritožil, ga je kaznoval njegovega sina z denarno globo petih kron samo zaradi tega, ker je imel ljubavno razmerje s služabnico iz župnišča, ki je z njim zanosila. Razen tega je vikar dal zapreti njegovega sina v pliberški grad in ne sme zapustiti zopora, dokler ne bo plačal osem kron za vzdrževanje dekleta. Ker je vikar s takim ravnanjem prekorčil svoj delokrog, naj sinu vrne denar, dekle sama, ki ji je ime Eva in ki je vikarjeva nečakinja, pa naj pride tretji dan po veliki noči na njihov dom, da se bo mogel sin z njo poročiti; vikarju pa se naj da zaradi njegovega postopanja ukor. Vikar Banko je na to pritožbo izpovedal, da živi deklica Eva sedaj pri njegovem prijatelju, župniku v Rečici ob Savinji, sin člana te župnije Močilnika pa je s svojim ravnanjem onečastil župnišče. Temu nasproti pa so farani izjavili, da je vikar Banko še bolj onečastil župnišče, ko je vzel pred leti v hišo ženo Pankracija Čerkala, ki je z njim zanosila. Nosečo je poslal v župnijo Faro pri Guštanju, da je tam rodila. Po porodu je prinesla dete, bil je deček, v župnišče. Vikar je dal otroka v rejo nekemu kočarju, podložniku župne nadarbine, ki pa je otroka slabo vzgajal, zato ga je mati, ki živi še vedno v Črni, vzela nazaj in je deček zdaj star štiri leta. To je znano v vsej črnski fari in ni to edini primer o delovanju vikarja. Tudi Mihael Tevž, pri katerem je služil mož imenovan Špele tisto leto, ko je Špela zanosila, je to izpričal. (Dalje v prihodnji številki)

Novice iz Bilčovsa in okolice

Ni, da bi mislil, da se pri nas v Bilčovsu nič ne dogaja. Še vedno je kaj novega, samo ni koga, da bi našemu listu to poročal. No, bo pa zato danes več novic.

Po daljšem presledku je bila pri nas spet enkrat poroka. Zakonski par sta bila tokrat Marjanka Kropivnik in njen izvoljenec Gerhard Kropivnik. Oba sta v naši farni cerkvi obljubila zakonsko zvestobo. Posebnost te poroke je bila, da se je odvijala po starem kmečkem običaju s petjem, godbo in sejanjem. Tako je camar Franci Gasser med svate in škortovce sejal cigarete, jabolčne krlje, orehe, suhe hruške (kvoce), bonbone itd. Nazadnje pa je prišla še „dirjinca“ s starodavnim izrekom naših prednikov: „v peči pečena, meni je izročena, vam je podana“, s temi besedami je camar vrgel s cvetjem in pentljo okrašen šartel v gručo ljudi in ta, ki je bil najbolj hiter in pazljiv je dirjinco vlovil.

Pa še to naj povemo, da sta oba novoporočenca člana našega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ ter vrla igralca in pevca. Zato so jima naši prosvetasi tudi prišli čestitati in jima dali primerno darilo. Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Slovenskega vestnika.

Pa kot je že v življenju, vrstita se stalno veselje in žalost. Pred nedavnim je neizprosna smrt, ki ne pozna razlike v starosti, iztrgala iz naše srede komaj 46 let starega Hanzija Vanžou-a, po poklicu zidarja. Že dalj časa je bolehal in zato moral večkrat v bolnišnico na zdravljenje. Tokrat so ga iz bolnišnice mrtvega pripeljali na dom. V sredo 25. maja smo ga pokopali na domačem pokopališču. Pokojni je bil v mlajših letih navdušen smučar, ki je v okviru Slovenske fizikturne zveze meril moči na raznih smučarskih tekmovanjih. Naši pevci so se od Hanzija Vanžou-a poslovili z žalostinkami. Naj počiva v miru. Vsem svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

V soboto 28. maja so nas obiskali slovenski planinci s Tolminskega na Primorskem. Istega dne so obiskali tudi našo slovensko planinsko kočjo na Blešči planini (glej poročilo na 5. strani). Po njenem obisku so z avtobusom prispeli h Miklavžu v Bilčovs, kjer so imeli naročeno večerjo in prenočišča. V Bilčovsu so jih s pesmijo pozdravili tudi naši pevci SPD „Bilka“ in ker so primorski bratje tudi pevci ter veseli družabni ljudje, je prišlo do izredno prijetnega in družabnega večera. Ob zvokih harmonike in petja je kar prehitro minil čas, tako da so tolminski pla-

ninci bolj pozno prišli do svojega počitka. Tega pristrnega snidenja ne bomo pozabili, kajti veselih srečanj se vedno radi spominjamo. Želimo, da bi nas spet kedaj obiskali. Naslednji dan v nedeljo 29. maja pa je bil pri nas spet prijeten obisk. Tokrat so našo občino obiskali lanskeletni potresniki iz občin Fagagna in Astegna v Italiji. Omenjeni občini sta bili ob lanskeletnih potresih hudo prizadeti. Naši občinski zastopniki so bili osebno priče razdejanja in v zvezi s to nesrečo so nesrečnikom takrat posredovali primerno pomoč kot prispevek za popravilo nastale škode. Prebivalci obeh občin so bili zelo veseli pomoči in so obljubili, da nas bodo obiskali in da se

kih — v nemškem slovenskem in italijanskem — pozdravil župan Ogris. Povedal jim je, da so prišli v občino, v kateri živita dva naroda, ki govorita različna jezika. Naglasil pa je tudi, da ta kraj nima velikih stavb in tudi ne podjetij. Kar imamo, je dejal župan, je naša pridnost, veselje, radodarnost in prijaznost naših ljudi, ki si v glavnem v kmetijstvu in pa tudi v drugih strokah s pridnostjo služijo svoj vsakdanji kruh. Vsi vemo, je naglasil župan, da je le v skupnosti in slogi ter v medsebojnem spoštovanju tista moč, ki bistveno pomaga premostiti skrbi in težave, ki pridejo nad nas. To skupnost in solidarnost pa hočemo gojiti tudi med narodi in deželami, saj sta ti dve dobrini največji garant trajnega miru na svetu.

V imenu italijanskih gostov sta spregovorila oba župana in se iskreno zahvalila za pomoč, ki jo je v nesreči nudilo ljudstvo iz Bilčovsa. Po govorih je zaigrala godba in pevski zbor pod vodstvom dirigenta, tamonjega župnika, je zapel lepo in dovršeno dve pesmi. Seveda sta v pozdrav zapela tudi oba domača pevka zbor. Tako so pevci „Bilke“ zapeli Prešernovo: „... žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi, prepriž in sveta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak“.

Po kosilu pa je sledil neoficielni del prireditve, ki je imel značaj ljudskega slavlja, na katerem je igrala poskočna godba menja se s petjem italijanskih gostov. Da pa bi bilo razpoloženje še bolj prijetno, so italijanski gosti pripeljali s seboj nad sto litrov vina, ki se je za naše ljudi brezplačno točilo.

Italijanski obisk je bil pravo doživetje za naše prebivalstvo, tako da nam bo ostal vedno v prijetnem spominu. Prepričani smo, da so tudi Italijani odnesli s seboj najlepše vtise.

Smrt vzglednega rodoljuba

V sredo 25. maja je v Kamniku v 85. letu starosti umrl koroški rojak Jernej Čebul po rodu iz Šmihela pri Pliberku. Starši so ga dali študirat za učitelja. Služboval je v Vogrčah, Šmihelu in v Srednji vasi na Gorenčah. Tam je bil v času 1919–1920 vodja šole. Ker je bil zaveden Slovenec, mu po plebiscitu niso hoteli dati službe. Očitali so mu, da je služil „srbskemu kralju“.

Po letu dni brezposelnosti, je moral v Slovenijo za kruhom. Tam so ga lepo sprejeli in mu dali zaposlitev. Oženil se je z dobro ženo in prišel do lastne hiše. Na starost je živel v Kamniku, kjer je žena doma.

Rodna Koroška mu je bila vedno pri srcu. Vsa leta je bil naročnik Slovenskega vestnika in drugih naših listov. Rad je denarno podpiral boj za naše pravice.

Naj počiva mirno v slovenski zemlji, ki jo je tako ljubil! Svojcem izrekamo naše globoko sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na

KONCERT

Harmonikaškega orkestra glasbene šole Radovljica (vodi prof. Ažman) in Komornega moškega zbora KUD „Stane Zagar“ iz Kroke (vodi prof. Egi Gašperšič). Koncert bo v soboto, dne 18. junija 1977 ob 20. uri pri Taverju na Radišah. Zbor in orkester bosta nastopala delno posamično, delno pa skupno. Ljubitelji petja in glasbe, ki si želijo privoščiti poseben kulturni užitek, so na ta koncert prav pristrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na

srečanje rožanskih pevskih zborov

v nedeljo 26. junija 1977 ob 14.30 uri v veliki dvorani nove Mesne hiše v Borovljah.

Sodelovali bodo pevski zbori

iz Bilčovsa, Borovelj, Kočmare vasi, Radiš, Loč, Sel, Sveč, Slovenjega Plajberka in Št. Jakoba v Rožu.

Ljubitelji slovenske umetne in narodne pesmi pristrčno vabljeni!
Odbor

20-letnica obstoja Koroškega akademškega okteta

SPZ podelila Drabosnjakovo priznanje

Koroški akademski oktet letos slavi 20-letnico obstoja. V počastitev tega jubileja je ta znani in priljubljeni ansambel vokalne glasbe priredil številne koncerte — pred nedavnim je gostoval tudi na Koroškem — na katerih izvaja svoj jubilejni spored, ki je med drugim posvečen tudi koroški narodni pesmi.

Jubilejni koncert Koroškega akademškega okteta je preteklo soboto bil v dvorani Umetnoslovskega paviljona v Slovenjem Gradcu, kjer ima KAO tudi svoj domicil. Koncert je bil v okviru občinskega praznika, pokrovitelj koncerta pa je bil predsednik Republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, kar je za jubilejni ansambel bila izredna počastitev. Jubilejni koncert je obiskalo okoli tisoč obiskovalcev, med

njimi tudi predstavniki Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek, Andrej Kokot in Valentin Hartman.

Koroški akademski oktet je ob tej priložnosti bil deležen tudi številnih čestitk in priznanj. Najvišje odlikovanje je jubilejni ansambel, čigar umetniški vodja je Ciril Krpač, prejel od predsednika SFRJ tovariša Tita in sicer red zaslug za narod s srebrnimi žarki. Odlikovanje je na koncertu izročil predsednik Mitja Ribičič, ki je podelitev odlikovanja utemeljil v svojem govoru. Ob tej priložnosti je nakazal velike zasluge Koroškega akademškega okteta zlasti pri gojitvi koroške narodne pesmi. Mitja Ribičič pa je ob tej priložnosti spregovoril tudi o položaju koroških Slovencev. Njegova tozadevna izvajanja objavljamo na prvi strani (op. ured). Koroški akademski oktet je ZKOS odlikovala s podelitvijo Gallusove plakete. Predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek pa je v imenu svoje organizacije Koroškemu akademskemu oktetu podelil priznanje Andreja Šusterja Drabosnjaka. Polanšek je ob podelitvi dejal, da je SPZ to storila v znak zahvale in tesne povezanosti s Koroškim akademskim oktetom, ki z veliko ljubeznijo goji in širi slovensko posebno pa koroško narodno pesem.

Koroški akademski oktet je za svoj jubilej izdal tudi album gramofonskih plošč.

Zahtevamo sprejemanje slovenske TV

Pred ominoznim preštevanjem posebne vrste lanske jeseni, so glede sprejemanja slovenske televizije, na sestanku na Bledu, predstavniki ORF-a končno le pokazali pripravljenost, da poiščejo nove kanale za lastne pretvornike in tako omogočijo uporabo kanala za pretvornika na Peči in Golici v Karavankah. Tudi koroški politiki so se takrat pozitivno izrazili o tem. To je bil tudi povod, da je RTV Ljubljana na Peči zgradila pretvornik. Ta je že mesece pripravljen, da posreduje slovenski program tudi na Koroško, vendar se je Avstrija spet premislila in sedaj ni več pripravljena dati dovoljenja za sprejemanje.

Iz tega zadržanja je jasno razvidno, da so tiste izjave pred štetjem bile samo „taktične poteze“ za zavarovanje domače in tuje javnosti, češ, kako širokogrudna je Avstrija napram slovenski manjšini na Koroškem. Ko so pred leti postavili televizijski stolp na Dobraču in ga predali svojemu namenu, ni Jugoslavija imela nobenih pomislekov in zato tudi ni ovirala sprejema avstrijske televizije, nasprotno Slovenci, ki sedaj

sprejemajo avstrijsko TV so to smatrali za nadaljnjo pridobitev na območju sprejemov novih programov.

Zanimivo je, da se Avstrija oziroma ORF na vse kriplje trudi, da bi lahko sprejemal vse zahodnonemške TV-programe, pri tem gradi drage pretvornike, da bi čim več avstrijskega prebivalstva uživalo nemški program. Ta prizadevnost seveda ne velja za Jugoslavijo. Avstrija raje „govori“ o dobrososedskih odnosih, v dejanjih je pa ona tista, ki postavlja železno zaveso na Karavanke.

Televizijski stolp na Peči, ki ga lahko vidimo iz Žilje, Roža in prisojnih obronkov Osojskih Tur, nemo obtožuje Avstrijo, da je besedolomna, da ji je mednarodna solidarnost deseta briga in da vodi dvoilično politiko. Vse te „čednosti“ zelo obremenjujejo ugled Avstrije v svetu.

Koroški Slovenci zahtevamo, da Avstrija končno omogoči svobodno pretakanje informacij — v našem primeru sprejemanje slovenske TV in da preneha ustvarjati umetne pregrade, kajti takšno postopanje kot ga doživljamo, ni v duhu helsinkiške konference.

Umrli je naš rojak

Tone Kobentar v Radovljici

Na binkoštni ponedeljek smo se na pokopališču v Radovljici poslovili od našega rojaka Toneta Kobentarja, ki je po krajši boleznii umrl v starosti 78 let.

Izhajal je iz znane Kobentarjeve družine, ki je nekdaj gospodarila na Vidmanovem posestvu v Št. Jakobu v Rožu — dokler njeni člani po plebiscitu leta 1920 niso morali s trebihom za kruhom v Jugoslavijo, ker doma na Koroškem zanje ni bilo več službe. Tako je tudi Tone Kobentar, ki je kot mlad učitelj začel svojo poklicno pot v domačem Št. Jakobu, moral zapustiti spojo ožjo domovino; našel je delo in nov dom v Radovljici, kjer je potem kot vzgojitelj in kot kulturni delavec požrtvovalno in uspešno ustvarjal dolga desetletja. Skozi njegovo šolo so šle generacije mladine; vzgojil pa je prav tako tudi več generacij pevcev, kajti bil je z dušo in telesom ljubitelj petja in je deloval kot pevovodja številnih zborov, ki jih je ustanovil in vežbal.

Z vdorom nacističnih okupatorjev v Jugoslavijo se je tudi za Toneta Kobentarja spet začela pot trpljenja. Bil je očitno še od prej na črni listi in tako so ga Nemci med prvimi vrgli najprej v begunjske zapore, nato pa z družino pregnali v Srbijo.

Ko se je po osvoboditvi vrnil v Radovljico, je spet z vso vnemo prijel za delo pri obnovi kulturne dejavnosti, na šolskem področju, kjer je postal ravnatelj šole, pa tudi v družbenopolitičnem življenju, saj je bil več let podpredsednik mestne skupščine. Njegova posebna ljubezen pa je tudi tedaj veljala petju ter je s svojimi pevci želel številne uspehe. In s pesmijo je obiskal tudi rodni kraj, svojo Koroško, s katero je ostal vse življenje najtesneje povezan. Ko so se pevci ob odprtem grobu poslovili od svojega ljubljene učitelja in prijatelja s koroško narodno „Čej so tiste stezdice“, se je marsikateremu med številnimi pogrebci zasvetila solza v obeh očeh...

Našemu rojaku Tonetu Kobentarju bomo ohranili časten spomin, žalujemo svojcem, predvsem ženi Jelki in sinu Tonetu, pa velja naše iskreno sožalje!

Takšnih obiskov se vedno veselimo

Kako je med slovenskimi planinci v matični deželi Sloveniji priljubljena planinska postojanka Slovenskega planinskega društva v Celovcu, „Koča nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči planini, prepričljivo dokazuje dejstvo, da so jo samo za binkošti obiskali planinci kar iz treh koncev Slovenije — iz Tolminske, iz Prevalj in iz Ljubljane.

Tako je planinska skupina planinskega društva iz Tolmina v tovarni cementa in salonita (eternita) v okviru svojega izleta po Koroškem (vzpon na Dobrač in obisk Bilčovsa, Sel in Železne Kaple) obiskala tudi Bleščečo planino, kjer so skupino sprejeli predstavniki Slovenskega planinskega društva, med njimi starosta slovenskih planincev na Koroškem, Jozef Miklavčič. Planince iz Tolmina je pripeljal naš stari znanec in prijatelj koroških Slovencev Janko Fili. Ob tej priložnosti smo obiskali tudi Arihovo peč, pod katero so nemški fašisti 9. maja 1945 brutalno ubili 8 borcev za svobodo. Kar prehitro je minil čas in morali so zapustiti prijazno kočjo, ker jih je pri Miklavču v Bilčovsu že čakala večerja. Tam so jim bilčovski prosvetarji pripravili prijeten večer s petjem in plesom (glejte na 4. strani v prispevku „Novice iz Bilčovsa“).

Naslednji dan na binkoštno nedeljo so že ob 6. uri zjutraj prispeli planinci PD Železničar iz Ljubljane z vlakom v Področico, kjer sta jih pričakala predsednik Slovenskega planinskega društva Lubo Urbajs in domačin iz Svatih študent Mikl. Grede na planino Bleščečo, kjer stoji kočja, so še obiskali mesto nekdanjega partizanskega bunkerja pod Arihovo pečjo. V spomin na tisto morijo je nekdo tam postavil lesen križ. Pot k nekdanjemu bunkerju so markirali in označili z napisnimi tablam naš planinci.

V koči je bilo prijetno družabno

razporeženje, ki se je še stopnjevalo s prihodom Prevalčanov in pevskega zbora Vres, ki je s svojim lepim petjem dal (sicer neplaniranemu) srečanju še pristrčnejše obeležje. Žal so Prevalčani že zgodaj popoldne zapustili planino, (kot smo že poročali v prejšnji številki našega lista) ker je pevski zbor Vres imel zvečer v Št. Jakobu v Rožu še pevski nastop.

Nekaj najbolj navdušenih planincev PD Železničar se je povzpelo na Komnico (1739 m), ostali pa so se podali na bližnjo Arihovo peč, odkoder so imeli tudi lep razgled na Gure, Baško jezero, Dobrač in na s snegom pokrite zgornje koroške gore. Da se ne bi ljubljanci vračali po isti poti nazaj, so jih domačini povedli po drugi poti in sicer preko Gračeni-

ce do Področice. Ta pot prečka severno in južno pobočje Gračnice, lahko bi jo imenovali tudi „višinsko pot“, saj se v glavnem vije nad 1000 metrov visoko. Prav zaradi te „višine“ se s te poti nudijo izredno lepi razgledi, ki dajejo tej turi še posebno privlačnost.

Naši planinci si štejejo v posebno čast, da planinci matičnega naroda s svojimi obiski posvečajo toliko pozornosti koroškim Slovincem in tako demonstrirajo tovariško povezanost s Slovenci, ki živijo izven njenih meja. To nam je v veliko moralno oporo v našem pravičnem boju za naš narodni obstoj, ki je prav v zadnjem času še posebno ogrožen, saj nemške nacionalistične sile speljujejo in hočejo koroškim Slovincem odvzeti še to, kar nam je vlada „blagovolila“ dati. Ob tej priložnosti je treba povedati, da imamo tudi v Avstriji zaveznike, ki se z nami vred zgražajo in sramujejo, da naša država ni v stanju preprečiti očitne diskriminacije koroških Slovencev.

Skupni koncert dveh koroških gimnazij

Zvezna gimnazije za Slovence v Celovcu in Zvezna realna gimnazija v Spittalu ob Dravi sta prejšnji četrtek dopoldne v Domu glasbe dala skupen koncert, katerega so se poleg številnih dijakov, staršev in ravnatelja gimnazije dvornega svetnika dr. Pavla Zablatica udeležili tudi predsednik deželne zbornice Guttenbrunner in Schumi, zastopnik cerkve prelata Zechner, celovski župan Guggenberger in visoki predstavniki šolskega življenja Koroške.

Na koncertu so sodelovali zbor nižje gimnazije pod vodstvom prof.

Josefa Graberja, zbor višje gimnazije, ki ga vodi prof. Samitz Gertraud in skupina s flavtami, vsi iz Spittala ter mešani mladinski zbor Zvezne gimnazije za Slovence pod vodstvom prof. Jožka Kovačiča in ansambel Zvezne gimnazije za Slovence.

Izvajanje dijakov obeh gimnazij je bilo nagajeno z navdušenim aplavzom. Da je bilo zanimanje za tovrstno prireditev veliko, je pričala polno zasedena Velika dvorana Doma glasbe.

To je bilo drugo takšno srečanje med slovensko gimnazijo in drugo podobno šolsko ustanovo Koroške. Lansko leto je imela slovenska gimnazija podobno srečanje z gimnazijo v Volšperku — Wolfsbergu. Obe srečanja oziroma oba koncerta sta izredno dobro uspela, zato smatrajo prireditelji — Deželni šolski svet za Koroško s podporo Deželnega mladinskega sekretariata in Glasbene mladine Koroške — da je ta način sodelovanja in zblizanja dijakov obeh narodnosti koristen, pomemben in posnemalja vreden, tako da bodo podobne prireditve tudi v prihodnje prirejali.

Predsednik Deželnega šolskega sveta za Koroško Karl Kircher je zelo pozdravil ta način medsebojnega sodelovanja in utrjevanja medsebojnih stikov med dijaki obeh narodnosti in izrekel dirigentom obeh šol za izvrstno pripravo koncerta priznanje.

brotnika in imetnika? Sebe častimo, bratje v Kristu, sebe in svoj spomin! Dobro nam je v tej uri, ali kako nam je bilo včeraj in kako nam bo šele jutri? Stotisoč jih je trpelo in hrepenelo, enega izmed njih pa smo postavili na kamen, da priča poznim rodovom, kdo da smo bili in kako smo živeli. Kaj bi izpraševali za njegovo ime, za stran in za letnico? Naš je bil, naše življenje je živel: za tisoč ur bridkosti ena ura veselja; ovenjak ob čestnem jarku, po smrti pa sveta nebesa! Kdorkoli je že bil, ki stoji na kamnu, naš patron je bil, pijmo na njegov spomin!

Take resnobne besede je govoril korenjak, kozarci so zažvenketali in so bili zduškomna prazni. Ali korenjak je vzdignil svoj kozarec še vdrugič:

„Tisoč ur bridkosti! Blagoslovljena bridkost: če bi nje ne bilo, odkod hrepenenje, ljubezen in lepota? Če bi uboštva ne bilo, kako bi oko spoznalo bogastvo? Preljubi svatje, toliko smo užili nadlog in težav, da bi v skrbeh bil Bog, če bi ga terjali za vse to bogastvo, ki smo ga v sanjah gledali! Zato še eno kapljico na čast bridkosti, materi vseh občutkov!“

Kozarci so bili prazni, ko so komaj zapeli. Toda korenjak ni odnehal ter je izpregovoril še vtretič:

„Tisoč ur bridkosti, le ena ura veselja in še ta je skopo odmerjena! Bratje moji, mi smo kakor kaplja v vodi — potok teče, kaplja teče z njim in po njegovih postavah! Sto let trpi slovenski narod, nato pa mu je za en dan dodeljeno, da zavrisne ter da razosebi pisano plahto. Malo je en dan za dolgo stoletje — ali kdo bi se z Bogom prerekal? Nam, ponižnim kapljicam v tem ponižnem potoku, je za tisoč ur pri-sojena ena ura! Za bogatino malo, za siromaka silno bogastvo! Lepo pozdravimo to uro dobrotne, koristno jo zaužijmo, hvaležno ji napijmo, dokler je še med nami!“

Globoko so nagnili tretji kozarec, ali tudi glava se je nagnila globoko. Kristjan, nezvesta ti bo ljubica, kadar ji zapoješ slavo; umrla bo radost, kadar ji napiješ!

Komaj se je kurent tako prestrašil, ga je topla roka objela okoli vratu.

„Oj, ena sama ura — te ure me je strah! Ali mi večno

Helsinki in narodne manjšine

(Nadaljevanje z 2. strani)

nosti, ki jih je sprejela v Helsinkih, konkretno v točki 4 sedmega člena Sklepne listine.

O narodnih manjšinah je govora na dveh mestih tudi v okviru tako imenovane „tretje košare“ Sklepne listine. Po teh določilih države udeležence priznavajo prispevek, ki ga morejo narodne manjšine dati mednarodnemu sodelovanju na raznih področjih v sferi izobraževanja in kulture. Zato imajo države, kot stoji v Sklepni listini, „...namen omogočiti tak prispevek, če narodne manjšine obstajajo na njihovem ozemlju, upoštevaje legitimne interese njihovih pripadnikov“. S tem določilom Sklepne listine so narodne manjšine prvič v nekom širšem mednarodnem aktu priznane kot pozitiven element mednarodnega sodelovanja.

Če smo zapisali, da je konkretna vsebina določil o narodnih manjšinah v Sklepni listini sicer skromna, pa moramo zato toliko bolj poudariti izjemen politični pomen, da je narodno-manjšinska problematika vendarle bila vključena v sklepni helsinki dokument. Narodne manjšine so z vključitvijo v Sklepno listino priznane kot eden od temeljnih dejavnikov evropskih mednarodnih odnosov, kot element sodelovanja in varnosti v Evropi. Danes ne moremo biti prav nobenega dvoma več o tem, da so se države v Helsinkih obvezale, da bodo z narodnimi manjšinami ravnale tako, da bo to prispevalo k varnosti in sodelovanju v Evropi. S tem, ko so narodne manjšine uveljavljene kot element evropske varnosti in sodelovanja, torej kot element splošnih evropskih mednarodnih odnosov, ni prav nobene osnove več za trditev, da je narodno-manjšinska problematika izključno notranje vprašanje posameznih držav, tudi tistih, ki jih posebne mednarodne pogodbe ne zavezujejo glede odnosa do manjšin.

Pomen helsinkijske konference z vidika narodno-manjšinske problematike je na osnovi povedanega predvsem trojen:

● Narodne manjšine in odnos do njih so uveljavljene kot bistven element evropske varnosti in sodelovanja, kot element splošnih mednarodnih odnosov v Evropi; odnos do narodnih manjšin zato ni več le notranje vprašanje posameznih evropskih držav.

● Načela v Sklepni listini, ki govore o narodnih manjšinah, zavezujejo vse države, ki so se helsinkijske konference udeležile in Sklepno listino podpisale.

● Narodne manjšine so uveljavljene kot pozitiven dejavnik mednarodnega sodelovanja, kot dejavnik zblizovanja med narodi in državami.

V Beogradu se bo ocenjevalo, kaj je bilo v Evropi storjenega za večjo varnost in mednarodno sodelovanje v pohelsinskem obdobju. Nedvomno bo ob ostalih temah predmet pozornosti in razprave tudi, kako evropske države postopajo v odnosu do narodnih manjšin in kako s tem prispevajo h krepitvi evropske varnosti in sodelovanju.

Se posebej se bo to vprašanje zastavljalo v vseh tistih primerih, kjer je neka država nasproti drugi ali drugim državam s posebnimi mednarodnimi pogodbenimi določili konkretno zavezana spoštovati pravice narodnih manjšin in njihovih pripadnikov. Tu smo seveda hočeš nočeš spel pri Avstriji in avstrijski državni pogodbi. Države so se namreč v Helsinkih posebej tudi obvezale, da bodo vestno izpolnjevale svoje obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb. Kako Avstrija izpolnjuje določila člena 7 avstrijske državne pogodbe, je bilo ugotovljeno neštokrat in nabolj poklicano to ugotavlja sama slovenska manjšina v Avstriji. Na sestanku v Beogradu zna zato biti kaj neprijetno avstrijskim predstavnikom ob vprašanjih, kako vestno Avstrija izpolnjuje določila avstrijske državne pogodbe in ali ravna v odnosu do narodnih manjšin na svojem ozemlju tako, da bi le-te mogle nemoteno ohranjati in razvijati svoje narodnostne in druge posebnosti in biti dejavnik zblizovanja in sodelovanja med narodi in državami.

O pravicah narodnih manjšin je v helsinkijski Sklepni listini govora v okviru splošnega načela o spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin pač zato, ker so nedvomno tudi pravice pripadnikov narodnih manjšin le poseben del splošnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, torej del tistih pravic, za katere se nekateri, tudi v Avstriji, glasno zavzemajo. Seveda se utegne v kaj čudni luči pokazati zavzetost za človekove pravice vseh tistih, ki kot človekove pravice priznavajo in branijo le tiste, ki jih morejo vplesti v svoje politične cilje. Druge človekove pravice, med katere sodijo pravice pripadnikov narodnih manjšin, pa zanikajo in vsak dan grobo kršijo.

dr. Ernest Petrič

Spored, ki je obsegal domače in tuje pesmi ter od obeh šolskih ustanov zapete dvojzlične pesmi, je zaključil svoj koncert z ameriško ljudsko pesmijo, ki so jo zapeli vsi zbori skupno.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec - Borovlje.

I V A N C A N K A R

8

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

Ko je stopil Kurent mednje, so ga vriskaje in prepevaje pozdravili. Kislo je bilo vino, ali Kurent ga je okusil; pijane so bile besede, ali Kurent jih je poslušal. Za mizo je sedel, koleno je položil čez koleno ter je zagodel, kakor je bil njegov posel. Pesem je pela, svatje so ukali, plesali in pili, Kurent pa je gledal in polne blagega usmiljenja so bile njegove misli.

„Ti tam, ki se komaj še prestopaš, ki komaj še držiš kozarec v leni roki, kdo si? Tvoja pentlja je dolga, ali umazana je, tvoj obraz je vesel, ali bled je in lačen, tvoj pogled je svetel, ali skrb vzdihuje globoko pod njim! V zvezde gledaš, zato da bi zemlje ne videl! Dodeli ti Bog, da bi nikoli ne povesil glave! — Ti dolgi korenjak, ki plešeš v zimski suknji, s pipo v ustih, kdo si? Za kmeta si rojen, pa te je veter zagnal v črno šolo, ali v črno fabriko. Bog ti blagoslovi to veselo noč, ne boš jih mnogo doživel! — Ali kdo si ti, ki sem te videl že zdavnaj in že zdavnaj ljubil!“

Daleč je sedela, za poslednjo mizo, v dimu in mraku. Slonela je globoko na razmočeni prt, roke so bile nad čelom sklenjene; izpod dlani pa je strmela naravnost na Kurenta, z živimi, žalostnimi, hrepenječimi očmi. Kurentu je vztrepetala desnica, ki je držala vitki lok; zapela je pesem tako vesela, kakor jo le kopnenje rodi.

„Iz globine najnižje hlepi oko najvišje nad zvezde!“ je rekel Kurent. „Iz najtežje bridkosti plane najslajša radost — redka je ura, ne vrne se morda, izpijmo do dna!“

Srce je odgovarjalo srcu, misel je odzdravljala misli — dolgi korenjak je odstavil pipo in je vzdignil kozarec.

„Koga pravite, da častimo nocoj, katerega svetnika, do-

Gospod Mucifej

Živel je nekoč človek, ki je imel mačka. Ta maček je bil že tako star, da ni več mogel loviti miši. Pa si gospodar misli: „Čemu mi bo ta maček? Rajši ga odnesem v gozd.“ In ga je vzel in odnesel.

Naš maček sedi pod smreko in joče. Mimo priteče lisica Zvitorepka.

„Kdo si ti?“ ga vpraša.

Maček nasrši dlako in reče: „Fr-fr! Gospod Mucifej sem!“

Lisica, zelo vesela, da se je seznanila s takim gospodom, mu reče: „Daj, oženi se z mano. Dobra žena ti bom in lepo ti bom stregla.“

Tako sta se domenila in šla stanovat v lisičino hišico. Zdaj se je močku res imenitno godilo. Lisica je lovila kokoši ali pa mu je

gozd in povedal volku, medvedu in merjascu, da je videl gozdno zverino — gospoda Mucifeja.

Volk, medved in merjasec so začeli tuhtati, kaj naj store. Treba se bo mačku kako prikupiti, so si mislili. In tako so sklenili, da povabijo lisico in Mucifeja na obed.

Začeli so se posvetovati, kakšno kosilo naj pripravijo, da postrežejo svojima gostoma.

Volk je rekel: „Pojdem po meso in slanino za dobro juho.“

Merjasec pravi: „Jaz prinesem pese in krompirja.“

Medved pa: „Jaz pa medu, da se gosta posladkata.“

Zajček pa je tekkel po zelje.

Skuhali so kosilo, prinesli vse na mizo in se začeli pripraviti, kdo bo šel po lisico in Mucifeja.

Medved pravi: „Predebel sem, sape mi bo zmanjkalo.“

Merjasec se izgovarja: „Jaz sem neroden, prepozen bom.“

Volk pravi: „Star sem in slabo slišim.“

Tako je moral iti zajček. Tekel je k lisičji luknji in trikrat potrkal na okence: „Tok-tok-tok!“

Lisica je pokukala iz luknje in vidi zajčka, ki stoji na zadnjih šapicah. „Kaj bi rad?“ ga vpraša.

„Volk, merjasec, medved in jaz vabimo vas, lisico Zvitorepko, in gospoda Mucifeja na kosilo.“ Tako je rekel in zbežal. Ko pa priteče domov, ga vpraša medved:

Zlato — koliko gorja, krvi in solz je povzročilo, ropi in umori pa celo vojne spremljajo to lepo rumeno kovino skozi tisočletja — pa je vendarle potrebno in koristno. In končno — ni krivo zlato, kriv je človek. Pa povejmo nekaj o zlatu in o denarju.

Naj se najprej predstavi! Kemijsko ime: AU (aurum), pripadnost: plemenite kovine, tališče: 1063°C, uporabnost: mnogostranska, pomembnost: ogromna.

Zdaj pa natančneje! Je rumene barve, lepega sijaja, mehko in raztežno in zelo obstojno. Zlato je v naravi precej razširjeno, čeprav ga še daleč ni toliko kot železa ali drugih rudnin. Prav zaradi njegove obstojnosti in redkosti so začeli iz njega kovati denar. Zlate predmete so našli že v najstarejših človeških naseljih. Najstarejši zlatniki so stari že precej nad dva tisoč let.

V naravi najdemo zlato v drob-

cih v raznih kameninah, najpogosteje v kremenjaku. Tudi morska voda vsebuje precej zlata, v kub. metru 0,01 g, le iz nje dobiti ga je težko, oziroma tako drago, da se ne izplača. Stari zlatokopi so izpirali rečni pesek na posebnih stih ali pa so kopali zlatonosno rudno, jo drobili in nanjo napeljali

Zlato je tako raztežno, da lahko iz enega grama izvlečejo 2,5 km dolgo žico, lahko pa zlato stisnejo v lističe, ki so tako tanki, da so kar prosojni. S takimi lističi pozlatimo razne predmete, n. pr. okvire ali kipe, pa tudi porcelan ali manj drage kovine. Zlato uporabljamo za zobne proteze, za izdelovanje

Zlato - kovina in denar

vodo, ki je odnašala lažje kamnine in so zlata zrnca ostala na dnu zaradi mnogo večje teže. Današnji primesejo zmleti rudi živo srebro, ki veže (amalgamira) večji del zlata. Preostanek zlata izlužijo iz glena z raztopino natrijevega cianida. Iz amalgama ločijo zlato od živega srebra z destilacijo.

nakita in za kovanje novcev. Za novce ali za nakit je čisto zlato premešano, zato mu primešajo več ali manj bakra ali srebra. Vsebinsko čistega zlata v litini so označevali s karati. Poznamo od 14 do 24 karatno zlato. Danes označujejo čistino v tisočinkah. 24 karatno zlato je čisto.

Denar se je pojavil v človeški družbi že zgodaj, čeprav nekoč v sivi davnini ni imel takšne podobe, saj so kot blago, ki naj izraža vrednost vsega drugega, služili razni predmeti, na primer ribe, školjke, krzno itd. Postopoma so kot blago, ki naj izraža vrednost drugega blaga, začeli uporabljati plemenite kovine, zlasti zlato in srebro, kot manjšo vrednost pa tudi baker in druge kovine ali litine. Še pozneje je bil uveden papirnat denar, ki pa je bil vezan na zlato kot svojo podlago. Gotovo ste slišali izraz zlata valuta. To je denarni sistem, kjer pomeni denarna enota določeno količino zlata določene čistine in je zlat denar zakonito plačilno sredstvo. Zlato kritje pa je količina zlata, ki služi kot zakonito določena podlaga papirnategu denarju. To zlato hranijo v državni banki in dobro zavarovanih kletih.

prinašala gozdne živalce. Pogosto še sama ni jedla, a maček je bil vedno sit.

Nekoč pa jo sreča zajček Dolgouhec in pravi:

„Lisica Zvitorepka, snubit te pridem!“

„Joj, kaj pa misliš, zdaj imam gospoda Mucifeja, ta te bo požrl!“

Maček pa je ta hip pokukal iz luknje, nasršil dlako, napravil hrbet in zarenčal: „Fr-fr!“

Zajček se je smrtno prestrašil; stekel je v

V belo jezero je bilo potopljeno to lepo ljubljansko mesto. Tiho je bilo to jezero; vzdigali so se valovi ter so se pogrezali; glasu ni bilo. Kurent je razločil obadva stolpa frančiškanske cerkve, tudi se je časih prikazal resnobni šentklavž; nato pa so beli valovi vzkipele vse do gradu. Nad tem jezerom so sijale tiste žarke zvezde, ki se približajo zemlji ter pokažejo vso svojo lepoto, kadar je blizu jutranja ura; zakaj najsvetlejši in najmilejši gledajo oči ob slovesu.

Valovi so se tiho zgenili, upadali so; tedaj se je prikazalo kakor črna roka utopljenca, ki se vzdigne še poslednjikrat, zamahne ter izgine. Kurentu se je zdelo, da je videl blede obraz korenjaka, slonečega ob stolu.

Zazeblo ga je, ali od mraza, ali od tihe žalosti.

„Pridi zarja, usmili se!“ je vzkliknil. „Trikrat petsto let že hrepenim po tebi, z željnim srcem te pričakujem vsako jutro! Ne mudi se, brž se napoti, da ne boš svetila slepim očem!“

Tam je zvezda zelo urno in zapored pomežiknila, kakor da se ji je bilo od vzhodne strani zablješčalo, begotna senca je hušnila preko nje in ni je bilo več. Komaj je ugasnila ena, je ugasnila druga in glej, že tretja; kakor lastovke so švigale sence pod njimi.

Kurent se je prijetno nasmehnil. Kajti spoznal jih je, svoje mile družice, lepe coprnice, ki se ves božji dan ukvarjajo s pustim copranjem, da uživajo ponoči svoj grenko zasluženi greh. Vračale so se od vselega vasovanja ter so spotoma upihavale zvezde, kakor je njih jutranji posel.

Na vzhodni strani se je belilo nebo, hladen veter je zazibal bele meglene valove.

„Zahvaljena, zarja, da si vsaj od daleč pozdravila!“ je rekel Kurent; zavlil se je tesno v suknjo, ker mu je bilo mraz ter se je nameril — kam? Ali je bil Bog veselja njegov kažipot, ali je bila smrt in trohnoba? Ali drži njegova cesta v svetlo zarjo, ali v brezdanjo noč? ...

„Nisi pozabil povedati, naj prineseta žlici s seboj?“

„Ojoj, pozabil sem!“ odvrne zajček in spet steče k lisici.

„Ne pozabita prinesiti žlice s seboj!“ ji pravi.

Lisica pa mu odgovori: „Že prav, ne bova pozabila!“

Lisica Zvitorepka se je napravila, prišla gospoda Mucifeja pod pazduho in sta šla v goste. Gospod Mucifej pa spet nasrši dlako in renči: „Fr-fr!“ in oči mu žarijo kakor dve zeleni lučki.

Brž ko je medved zagledal to grozno zverino, je planil pokonci in pobegnil, da so se mu kar pete bliskale.

Volk je počepnil pod grm, merjasec je zlezal pod mizo, medved se je mukoma skobacal na drevo, zajček pa je smuknil v luknjo.

Maček je zavohal meso na mizi, planil tja, zamijavkal „mjav-mjav-mjav!“ in ga začel pospravljati.

Živali so mislile, da maček vpije: „Malo, malo, malo!“ Potihoma so si šepetale: „Glej no požeruha! Še mu je premalo!“

Gospod Mucifej se je najedel in napil, legel na mizo in spal. Merjasec pa je ležal pod mizo in migal z repom. Maček, misleč, da je to miš, skoči proti njemu; ko pa je zagledal merjasca, se je ustrašil in planil na drevo, kjer je čepel medved.

Medved je mislil, da ga bo maček napadel; zlezal je še više, veja pa se je zlomila in medved je telebnil na tla. Padel je na tisti grm, pod katerega se je skril volk. Volk spet je mislil, da je prišla njegova zadnja ura, in jo je pobrisal. Tekla sta z med-

Sonce je prerokovalo

Sonce se je norčevalo, stari Luni je prerokovalo:

„Kmalu konec bo tvoje samote, kmalu boš spoznala in občudovala zemeljske dobröte. Ze po tebi stezajo roke, že pošiljajo v posele radovedne satelite in rakete. Kadar le ne skrivajo oblaki, vate vsako noč strme iz daljave slavni učenjaki. Tvoje mrtve kraterje in plešaste puščave so že poimenovali, ne da tebe bi vprašali. Ni več daleč dan, ko mogočni žarometi bodo razsvetlili tvojo zadnjo stran in vse tvoje tajnosti odkrili.“

„Le kaj bi Zemljani radi!“ zaskrbljeno Luna premišljuje. „Kaj žele! Le čemu jim bodo moje puste golčave, moje žalostne planjave, ves ta prah, globeli in prepadi!“

Kdor to ve, naj mi pove!“

vedom tako hitro, da ju niti zajček ni mogel dohiteti.

Medtem je maček spet zlezal na mizo in pospravil še slanino in med. Pojedla sta z lisico Zvitorepko vse, kar je bilo na mizi, in šla domov.

Volk, medved, merjasec in zajec pa so se sestali in rekli: „To je res grozna zverina! Čeprav je majhna, bi nas skoraj vse požrla!“

Žalostna je bila Kurentova misel in zmerom žalostnejša.

„Koliko časa je romal Kristus na Golgato? Pač ne trikrat petsto let! Trikrat se je zgrudil na kolena — kolikokrat si se zgrudil ti, narod suženj, in kolikokrat si vstal vdan, ukazu božjem poslušen, ter si zadel svoj križ na ranjene rame? Kristu je pomagal mož iz Cirene — kdo je pomagal tebi, kadar si ležal na obrazu in je bilo trpljenje večje od tvoje moči? — Kje je začetek tvoje poti in kedar ti je bila sodba govorjena? Kje je konec tega strašnega romanja in kedar bo sodba dopolnjena?“

Pesem je vzdihovala preko poljane, molitev je kipelala do neba.

„Zdravje bolnikov —“

„Pribražilišče grešnikov —“

„Tolažnica žalostnih —“

„Za nas Boga pros!“

Zmerom bolj trudna je bila molitev, hripavi glasovi so ihteli in stokali. Na desno in na levo se je zibal leseni križ pred procesijo; stavec ga je držal trdno z obema rokama, ali koščene roke so se tresle in so omagovale. Dan je bil soparen, sonce je žgalo; s ceste se je vzdigoval ilovnat, zadušen prah; usta so bila suha, žolta skorja se je držala lic, oči so komaj še razločile pot.

Takrat je bilo Kurentovo srce do vrha polno usmiljenja. Njegova blagoslovljena roka se je doteknila srebrne strune in zgodilo se je, kakor da je kanil žarek nebeški na črno močvirje. Glave, ki so že do pasu klonile, so se vzdignile; zaprašene oči so pogledale bistrejše, trudni korak je lahkotnejše stopil. Na srce je potrkalo tiho upanje, v žalostne misli je z dobrotljivo lučjo posvetilo veselje.

Še večje čudo se je zgodilo: pesem, prej tako ihtela in bridkostna, se je vsa izpremenila. Besede so bile kakor poprej, ali glasile se niso kakor prošnja in molitev, temveč kakor poskočna napitnica. Objokanim očem je bila Marija resnobna kraljica na zlatem prestolu, potolaženim očem pa je bila vesela družica.

Naše kritične pripombe k lanskim „tisočletnic Koroške“ so dobile nadaljno javno potrditev z obširnimi proslavljanjem „1200 let Kremsmünstra“. Povezanost ustanovitve tega benediktinskega samostana v Zgornji Avstriji z zgodovino zgodnje Karantanije naglašajo že nemški zgodovinar August von Jaksch v svoji Zgodovini Koroške do leta 1335, ko pravi: „Jasno pa je, da o kaki dokončni pokoritvi Karantancev še za dolgo dobo ne more biti govora, če je ustanovil Tassilo sedaj v letu 777 tudi še ob severni meji Karantanije v pokrajini, poseljeni po Slovanih, v Kremsmünstru v današnji Zgornji Avstriji benediktinski samostan“.

Moderna zgodovinska znanost res danes prav to obdobje povsem nanovo presoja. Odnose slovanskih Karantancev s soslednimi Bavarci v prvi polovici 8. stoletja ocenjuje kot pravo pogodbeno razmerje med zavezniški. Vzrok za to zavezništvo je iskati v navalu Obrov proti karantanski kneževini, nasprotno pa v stiski Bajuvarcev, ki so se hoteli ubraniti nadoblasti Frankov, ki so jih bili leta 743 podjarmili.

Leta 749 so se Bavarci uprli Frankom, a se morali ponovno podvreči njihovu gospodstvu, ko je frankovski majordom Pipin zasedel njihovo deželo. Dati so morali Frankom talce in jim morali obljubiti pokornost. Od Frankov postavljenemu mlademu vojvodi Tassilu pa so močno omejili samostojnost.

S tem vplivi Frankov na Bavarsko pričena postopoma tudi večstoletni proces politične priključitve karantanskih Slovanov na zapad. Z njim vzporedno poteka tudi širjenje krščanstva med alpskimi Slovani, ki so dotlej častili še bogove in božanstva po veri svojih prednikov v karpatski slovanski skupnosti. Ta povezava političnega vpliva in širjenja nove vere je vzrok, da so se v drugi polovici 8. stoletja menjavale dobe močnejše povezanosti z Bavarsko in solzburškim misijonskim središčem s časi uporov proti tujim političnim in verskim vplivom.

Pokristjanjenje med karantanskimi Slovani, ki ga je zasnoval solzburški škof irskega porekla Virgil, je s smrtno od njega poslanega Irca Modesta, prvega škofa med karantanskimi Slovani, okoli leta 763 utrpelo velik udarec. Ko je nato umrl leta 769 tudi še knez Hotimir, ki je bil naklonjen krščanstvu in pogodbeno vezan z Bavarci, je sledila kratka doba upora proti krščanstvu in proti zavezništvu z Bavarci.

Prav takrat pa se je uprl tudi bavarski vojvoda Tassilo proti Frankom. Verjetno je celo upor Karantancev povezan z njegovim konfliktom s Franki. Dejstvo namreč je, da so se Karantanci zopet umirili in priznali svoje povezanosti z Bavarci, ko se je Tassilo moral spet podrediti nadoblasti Frankov. Omenjene dogodke beležijo solzburški in bavarski anali k letu 772 s kratko navedbo: „Tassilo je premagal Karantance“.

Verjetno je bavarski vojvoda ravnal iz dveh nagibov: iz političnega, ki ni dovoljeval, da bi po izmiritvi s Franci za svojim hrbtom trpel uporno, neodvisno slovansko državo in iz verskega, ker je iz verske vneme želel zavarovati krščanstvo med Karantanci.

Gotovo pa je bil Tassilov koncept zadržanja do slovanske Karantanije premišljen in na dolgo roko usklajen: stremel je za politično priključitvijo vzhodnih pokrajin, ki jo naj bi utrdilo pokristjanjenje alpskih Slovanov v okviru organizacije solzburške cerkve. To povezanost oblike in vere očitno izpričujejo tako po Tassilu nanovo ustanovljena versko-kulturna središča ob takratnih mejah slovanske Karantanije: leta 769 ob izvirih Drave na zapadni meji ustanovljeni samostan Innichen, za katerega so postavili temelj z izrecnim namenom, „da bi neumni rod Slovanov pripeljal na pot resnice“.

Samo osem let kasneje, po zmagi nad upornimi Karantanci, pa sledi leta 777 tudi ustanovitev samostana na severu Karantanije ob reki Kremsi (ali Kremsa), današnjega Kremsmünstra v Zgornji Avstriji, do kamor je takrat segala slovanska naselitev. O ustanovnem aktu smo natančneje poučeni, ker se je ohranil prepis ustanovne listine v dveh srednjeveških virih. Iz nje je razvidno, da je vojvoda Tassilo podaril novemu samostanu ob Kremsi „tudi dekanijo Slovanov z vsemi dajatvami in

pravičnim davkom, ki so ga prej bili vajeni dajati nam, vse te prej imenovane Slované, ki bivajo pod upravo načelnikov, ki jim je ime Taljub in Sparuna, v mejah, katere je zaprisegel župan, ki mu je ime Phisso...“.

Phisso je potrdil z obhodom meje tega teritorija tudi skupno s pooblaščenici vojvode Tassila. Pravtako je podaril „trideset Slovanov pri Todichi z vsemi dajatvami in pravičnim davkom. Nadalje tudi zemljo, ki so jo ti Slovani spremenili v rodovitno brez našega privolenja, ki se imenuje gozd pri Todichi in Sirnichi“.

Potrdilni listini poznejšega cesarja Karla Velikega, dani v Wormsu 3. januarja 791 oz. ponovno v Aachenu marca 802, dodajata, da vsi Slovani, ki se nočejo podrediti službi novega samostana in njegovim dajatvam, lahko svobodno odidejo. Tudi cesar Ludovik Pobožni, ki je leta 828 v Aachenu podaril Kremsmünstru več posesti, pri tem izrecno izvzema zemljo svobodnih Slovanov.

Iz ustanovne listine Kremsmünstra iz leta 777 lahko razvidimo sledeče: Slovani v okolici Kremsmünstra so

ni dan, tudi še danes obhajajo v Kremsmünstru kot največji praznik. Poleg ustanovne listine, so ostali ohranjeni iz te zgodnje dobe do danes še znameniti Tassilov kelih in Tassilova svečnika, brez dvoma neprecenljive kulturno-zgodovinske vrednosti.

Tassilov kelih je iz bakra, na ročaju je nanizan venec biserov, zunanja ter notranja stran pa sta pozlačeni. Slike na čaši prikazujejo Kristusa kot odrešenika sveta, grški črki alfa in omega kot simbol začetka in konca ter simbole vseh štirih evanĝelistov. Na podstavku kelih je podoba matere božje, Janeza Krstnika in dveh rodbinskih zaščitnikov vojvodskega rodu. Grške črke in podobne svetnikov močno spominjajo na bizantinske oblike. Poseben napis: Tassilo Dux fortis + Liutpirc virga regalis“ pa nakazuje, da je to po vsej verjetnosti Tassilov poročni kelih.

Vedno spet najdemo med dobrotniki in darovalci Kremsmünstra tudi take iz Koroške. V 9. stoletju je podaril cesar Arnulf Koroški poleg cele vrste zemljiške posesti samostanu reli-

kvije sv. Agapita, ki je še danes patron cerkve in samostana. Leta 1263 je zasigural koroški vojvoda Ulrik III. Kremsmünstru vsako leto dva vrča olja, 40 jegulj in 40 vencev fig, kar kaže, da so znali menihi spretno skrbeti tudi za vsakdanje potrebe.

V svoji 1200-letni zgodovini je bil seveda tudi kremsmünsterski samostan izpostavljen vplivom od zunaj in prizadet od političnega, gospodarskega in verskega razvoja. Na drugi strani pa je po svojih predstavnikih — opatih — močno sooblikoval družbeni in socialni razvoj. Nad 800 let je spadal samostan pasavskim škofom, politično pa k vojvodini Štajerski, šele kasneje je prišel Kremsmünster pod Zgornjo Avstrijo in je od leta 1889 naprej podrejen samo še papežu. Eden najpomembnejših opatov, Anton Wofradt, poznejši dunajski knezoškof, je bil med tridesetletno vojno avstrijski finančni minister in diplomat. Vse do leta 1848 je bil vsakokratni kremsmünsterski opat tudi najvišji dostojanstvenik prelatskega stanu v Zgornji Avstriji, med leti 1884—1896 pa je bil opat istočasno tudi deželni glavar.

Nekaj števil naj ponazori velikanske dimenzije Kremsmünstra

Celotni samostanski kompleks znotraj obzidja meri 25 ha, obzidane površine je 25.800 kvadratnih metrov, površina strehe, ki je bila obnovlje-

gocena in tudi na zunaj bogato opremljena sta dva takojmenovana tisočletna rokopisa evanĝelijev, „Codices millenarii“, v latinskem prevodu iz začetka oz. druge polovice 9. stoletja.

Nepozaben vtis pa naredi samostanska knjižnica sama: dvorana, dolga 65 metrov, bogato okrašena s slikom in freskami na stenah in na stropu. V takojmenovani „dvorani Grkov“ najdemo freske Hipokrata, Aristotela, Demostena, Homerja, Arhimeda, cesarja Justinijana, papeža Gregorja in Tomaža Akvinskoga; v „dvorani Latincev“ filozofa Seneca, Vergila, Cicera, Plinija in navsezadnje Cezarja; v „dvorani benediktincev“ pa Gracijana, ki je prvi sistematično zbral cerkveno pravo, Konstantina Aferja, ki je prvi prevajal arabske medicinske spise, papeža Silvestra II., prvega matematika na zapadu, ki je uporabljal arabske številke idr. Knjižnica in arhiv v Kremsmünstru hranita danes 400 srednjeveških rokopisov, 1400 novjših rokopisov, 630 ročnih odtisov do leta 1500 in približno 140.000 knjig.

Dokaj neobičajna in med sodobniki kot babilonski stolp razpita pa je stolpnica zvezdarne, ki se nikakor ne vključuje v celoto samostana. Ta prvi nebotačnik Evrope, z višino 50-ih metrov je bil zgrajen v letih 1748—1759 in je odraz znanstvenih prizadevanj samostanskih bratov. Po natančno in strogo premišljenem načrtu je urejen ta matematični stolp kot univerzalni muzej, ki naj ponazori razvoj sveta, napredek znanosti in končni namen človeka: od prtljiča do najvišjega sedmega nadstropja se vrstijo geološki in paleontološki, mineraloški in fizikalni kabinet, zoološki, antropološki in astronomski kabinet, medtem ko je najvišje nadstropje pridržano kapelici.

Kremsmünster dandanes

Kljub svojemu bogastvu na srednjeveški in baročni arhitekturi, kljub svojim umetnostnim zakladom, kljub dragocenim listinam in ročnim odtisom ter znanstvenim zbirkam, pa Kremsmünster tudi dandanes ni samo izreden arhitektonski spomenik, umetnostna galerija, arhiv, biblioteka, muzej in zvezdarna, ampak še vedno tudi samostan. Slej ko prej živi v njem skupno 89 menihov in bratov po pravilih sv. Benedikta. Povezuje jih prisega zvestobe, poslušnosti, ubošva in nezakonskega življenja, vsakdanja maša in štirikratna skupna molitev. Na čelu te skupnosti stoji opat, sedaj 71. po vrsti od ustanovitve samostana pred 1200 leti. Slej kot prej velja sicer že precej obrabljeno pravilo benediktinskega reda: ora et labora v polni meri. Samostanu je priključena gimnazija s posebnim internatom na kateri poučuje 16 menihov ter 8 laikov okoli 300 dijakov. Poleg tega oskrbuje samostan 26 župnij v bližnji in daljni okolici Kremsmünstra s približno 60 tisoč verniki ter slovito romarsko pot Marijino Selo v Nižji Avstriji, kjer so obhajali leta 1976 1353 svetih maš in oskrbeli približno 1 milijon romarjev.

Posebno pozornost so posvetili kremsmünsterski menihi tudi misijonskemu delu in pred leti prevzeli v oskrbo župnijo Barreiras v Braziliji s približno 80.000 katoliki, ki je površinsko tako velika kot Zgornja Avstrija, Nižja Avstrija in Solzburška skupaj.

Samostan Kremsmünster pa je tudi danes še vedno pomemben gospodarski faktor. 132 nastavljenecv in delavcev oskrbuje in obdeluje približno 3800 ha gozda, 250 ha obdelovalne površine in 170 ha čistih njiv. Teh nekaj števil naj nakaže dimenzije udeleževanja na gospodarskem področju.

Kdor bo v jubilejnem letu obiskal benediktinski samostan Kremsmünster, ne bo videl kake razstave v običajnem pomenu besede. Celovita obnova vsega samostanskega kompleksa ki so jo začeli pred 15 leti, je omogočila edinstven prikaz Kremsmünstra samega, njegove kontinuitete skozi 12 stoletij, njegove stavbene in umetnostne tradicije, njegove vloge v znanstvenem in kulturnem življenju. Ohranitev kulturnega spomenika v njegovi celoti in njegova vzorna obnova ter poživitev so rezultat sistematičnega dela zadnjih let in pomemben mejnik v jubilejnem 1200. letu Kremsmünstra.

dr. Miran Zwitter

1200 let Kremsmünstra

živeli v lastni upravni enoti, ki jo vir imenuje „decania“. Kot načelnika te dekanije navaja vir nekega Taljuba. Poleg tega izvemo še za imena dveh slovanskih dostojanstvenikov namreč Sparuna in župana Phisso, ki mu kot očitno najvišjemu pripada formalna potrditev meja. Vir navaja župana Phisso enakovredno z Bavarci, škofom Arnom, opatom, arhiprezbiterijem, sodnikom in dvema drugima dostojanstvenikom.

Ustanovna listina za Kremsmünster iz leta 777 je pomembna, ker je

locis. C. Tassilo aut r decania sela uoz. ai ope fiscalu seu tributo uislo. qd nō antea pōhū etuenerat. Hos onis pcedis selanos quos sō illos adores sūit qui uocant Taljub r Sparuna. quos infra tñmū manēt que emrauit ille topan qui uocat Phisso. r duxer p gūit. illos nonunatēs fater atbas. r arn pōt r Chynpht iudex r bleo dro comes. r Gaerphr. iussu a sūmo m cipe Tassilone. defūre decerint. r tēre mūū pōhuert. tñū exintegro ad eum trādīm lorī. r xcc. selanos ad Todicha ai ope fiscalu seu tributo uislo. C. Tassilo aut r terra qñ illi selani cū tā fecer tñe s sensu nro. infra qui

Codex Fridericianus Maior, p. 51r, iz leta 1302

najstarejša doslej poznana, ki navaja označbo „župana“ in navaja celo njegovo ime. V njej je nadalje zanimivo naglašanje, da so Slovani obvezani dajati samo „pravično dajatev“, in pravilni davek“. „Če tega ne bi hoteli, lahko svobodno odidejo“, se izrecno navaja v drugi listini iz leta 791. Iz tega sledi jasno, da gre za svobodne državljane, ne za podjarmljene sužnje.

Izredni pomen ustanovitve Kremsmünstra v cerkvenopolitičnem oziru je razvidna iz prisotnosti najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov vseh soslednih pokrajin, saj navaja ustanovna listina kot priče solzburškega, pasavskega in regenburškega škofa, pet opatov ter šest nadaljnjih dostojanstvenikov.

Ob ustanovitvi Kremsmünstra leta 777 je stal bavarski vojvoda Tassilo na višku svoje slave. Komaj deset let pozneje se je moral ponovno podrediti frankovskemu kralju Karlu in mu izročiti sina Teoda kot talca. Končno ga je kralj Karl Veliki leta 788 odstavil in ga zaprl kot menih v nepoznan frankovski samostan. Tako je umrl ta vojvoda, nato kralj, nazadnje menih 11. decembra neznanega leta. 11. december, njegov smrt-

ni dan, tudi še danes obhajajo v Kremsmünstru kot največji praznik. Poleg ustanovne listine, so ostali ohranjeni iz te zgodnje dobe do danes še znameniti Tassilov kelih in Tassilova svečnika, brez dvoma neprecenljive kulturno-zgodovinske vrednosti.

V svoji 1200-letni zgodovini je bil seveda tudi kremsmünsterski samostan izpostavljen vplivom od zunaj in prizadet od političnega, gospodarskega in verskega razvoja. Na drugi strani pa je po svojih predstavnikih — opatih — močno sooblikoval družbeni in socialni razvoj. Nad 800 let je spadal samostan pasavskim škofom, politično pa k vojvodini Štajerski, šele kasneje je prišel Kremsmünster pod Zgornjo Avstrijo in je od leta 1889 naprej podrejen samo še papežu. Eden najpomembnejših opatov, Anton Wofradt, poznejši dunajski knezoškof, je bil med tridesetletno vojno avstrijski finančni minister in diplomat. Vse do leta 1848 je bil vsakokratni kremsmünsterski opat tudi najvišji dostojanstvenik prelatskega stanu v Zgornji Avstriji, med leti 1884—1896 pa je bil opat istočasno tudi deželni glavar.

Več desetletij so opatijo iz Kremsmünstra kot priznani teologi in znanstveniki vodili kot rektorji tudi solzburško univerzo.

Podložniki so za časa največjega socialnega pritiska dvakrat oblegali samostan. Prvič, leta 1596, se je opatu posrečilo, da je pregovoril 15.000 kmetov, da so zopet mirno odšli. V znanem kmečkem uporu leta 1626 pa so kmetje pod vodstvom Stefana Fadingerja samostan zasedli.

Med leti 1800 in 1809 so samostan zasedli kar trikrat Francozi in ga spremenili v svoj začasni kvartir. Dostojatelj je bil v času, ko je Hitler v samostanu zbiral po vsej Evropi uropane umetnine in zaklade za bodoči „Führermuseum“ v Linzu.

Tudi v verskem oziru je doživel samostan razburkane čase. Za časa protestantizma in protireformacije je Kremsmünster veljal za središče in zatočišče protestantizma v deželi. Leta 1561 je posebna cesarska komisija ugotovila v samostanu samo 8 menihov, 6 žena ter 11 otrok, kar pač dokazuje propad samostanskega življenja. Nasprotno pa je poznano cvečenje samostanskega življenja ob tisočletnici ustanovitve, ki je Kremsmünster leta 1777 s 113-imi benediktinci dosegel najvišje število v njem delujočih menihov.

Znameniti Tassilov kelih

nemških cesarjev slikarja Martina Altomonteja, od Habsburžana Rudolfa I. (1273) do Karla VI. (1740).

Na novo postavljena je bila za jubilejno leto tudi umetnostna zbirka, ki zajema poleg bogate zbirke slikarskih del iz srednjega veka, renesanse, avstrijskega baroka in avstrijskega slikarstva 19. stoletja vrsto dragoceno umetniške obrti iz lesa, voska, stekla, zlata, slonove kosti in žlahtnih kamnov.

Izredno bogati sta kremsmünsterska knjižnica in arhiv. Najbolj dra-

Uspešno opravljena turneja

(Nadaljevanje s 3. strani)

vseh Slovencev, ko vlada v izvajanju člena 7 dejansko spreobrača njegov manjšinsko-varstveni značaj na škodo slovenske narodne skupnosti. To ni rešitev člena 7 in ni izpolnitev mednarodnih obveznosti, to ni zagotovitev obstoja in pospeševanja slovenske narodne skupnosti, kar naj po mnenju avstrijske vlade pomeni zakon o narodnih skupinah, nasprotno je to kršitev državne pogodbe, to je bistveno poslabšanje trenutnega pravnega stanja in v zadnji konsekvenci smrt avtohtonega slovenskega ljudstva na Koroškem.

S tako rešitvijo — je poudaril govornik — se koroški Slovenci ne morejo strinjati. Zato so bojkotalirali preštevane, zato odklanjajo sodelovanje v sosesli, zato zahtevajo rešitev manjšinsko-varstvenih določil v skladu z državno pogodbo, zato končno terjajo, če ne bi prišlo do sporazumne rešitve v notranjosti države, internacionalizacijo svojega vprašanja. Izgubiti po trenutno predvideni rešitvi nimajo ničesar več — pač pa gre za biti ali ne biti, ali kokor so pred internacionalizacijo rekli južni Tirolci — za pohod v smrt.

„Ko prihajamo k vam z našo pesmijo,“ je dejal dr. Zwitter, „je to manifestacija naše življenjske volje in demonstracija našega sklepa, da opozorimo svet na nevzdržno stanje, da si zagotovimo pomoč in podporo vsega slovenskega naroda in zlasti tudi razumevanje za naš položaj v svetu.“

Se je naš krik pesem in kultura, kakor to priča naše gostovanje po Kanadi in Ameriki. Toda ta krik je resen, kot pravi pesnik — silen hrup — uboga gmajna le vkup, le vkup, le vkup, staro in še zgočo pravdo tulimo! Kaj bo z vami, Raž, Podjuna, Zila? Smo zaskrbljeni, toda ne obupani, smo oštevilčeni, toda ne preštet, ker nismo in ne bomo bili le številke. Smo ljudje; mo živi v Zilji, v Rožu in Podjuni in se nečemo odpovedati svoji pesmi in svoji kulturi, ne svoji govorici, ne svoji zemlji!

Vse to namreč bi radi dosegli s paradoksnimi zakoni z dne 7. julija lanskega leta. Ko to omenjamo, ni naš namen nelojalno tožariti in blatiti svojo domovino, marveč izpovedujemo samo resnico. Če pa resnica boli, ni to naša krivda. Tako pojmutje naš obisk, našo pesem: kot krik samorastnikov, kot dihi in stoki stoterih in tisočih Hudobnikov, kot molitev in kletev in bojni klic na smrt obsojenega rodu, ki ljubi svoje Karnice ter išče in terja, neprenehno in odločno terja doma, pri vas in v svetu za ljubljene Karnice in zase pravico!

In kakor je bilo povedano pred rojaki, je bilo povedano tudi na koncertu v palači OZN, da naj bi ta turneja in zlasti obisk v tej palači prispevala, da bi prišlo kmalu do sporazumne rešitve vseh odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem, in to ne le v interesu narodne skupnosti, marveč predvsem tudi v interesu mirnega sožitja obeh narodov v deželi in preko meja. To je naša želja in ne naša zadnja namen naše turneje ter našega nastopa v tej palači, je poudaril dr. Zwitter v svojem odgovoru na pozdrav pristojne predstavnice za kulturna vprašanja ter zastopnika avstrijskega predstavništva v OZN. Treba je ugotoviti, da je trio Korolan s pevci vsepovsod naletel na izredno tople sprejem in da ga je prisrčno sprejelo tudi predstavništvo naše države pri OZN, ki je organiziralo tudi koncert v palači svetovne organizacije.

Brez dvoma smo koroški Slovenci na tej turneji pokazali po eni strani lepoto naše narodne pesmi in demonstrirali svojo življenjsko voljo, po drugi strani pa tolmačili tudi onstran morja rojakom ter kanadski in ameriški javnosti nezadovoljivo rešeni problem naše narodne skupnosti. Gotovo ni nepomembno, da sta na primer guverner države Ohio James Rhodes in župan mesta Cleveland Ralf Perk poslala na koncert svoja osebna zastopnika, ki sta izročila nastopajoči skupini posebne pozdrave in ameriško zastavo.

V tej zvezi naj končno omenimo še obisk koroške skupine v rezervatu pri Indijancih v bližini Toronta, kjer smo se spoznali s problemi tamkajšnjih Indijancev, hkrati pa nje seznanili tudi s problemi slovenske narodne skupnosti na Koroškem, kjer bi Slovence po zadnjih odredbah k zakonu o narodnih skupinah očitno najraje potisnili tudi v rezervate odnosno jih izločili iz upravnih, kulturnih in gospodarskih središč dvojezičnega ozemlja.

Več o poteku turneje bomo še poročali.

ŠPORTNI VESTNIK — ŠPORTNI

NOGOMET

Slovenski atletski klub remiziral pri ASV-u — Sijajna igra Polanška

Z dokaj slabimi občutki je moštvo Slovenskega atletskega kluba šlo v tekmo proti ASV-u, in to še v Annabichlu. Prvi handicap so bile poškodbe Woschitza, Fere ter Hobla, ki niso mogli igrati in v drugo, nastop na tujem. Tekma sosedov na lestvici je bila dokaj hitra ter razburljiva. Po izenačenih igri se je končal prvi polčas brez golov. Tudi v začetku drugega polčasa je izgledalo, da bo tekma tipična 0:0 partija. Toda po težki napaki SAK-jeve obrambe je nasprotnik povedel z 1:0. A že v protinapadu je SAK izenačil. Justina Polanška trije igralci ASV-a niso mogli ustaviti, njegovo krasno podajo je Franci Šmid izabil. Proti koncu tekme so domačini začeli silovito pritiskati, toda ni jim uspelo zabiti gola.

Po tekmi je v slovenski enajsterici vladalo veliko veselje, saj je ostala spomladi neporažena in to vrhu tega

še brez štandardnih igralcev, ki so bili poškodovani, saj sicer vsi trije zgoraj omenjeni veljajo za stebre moštva.

Najboljši igralec v igri pa je bil brez dvoma mladi Justin Polanšek. Dva ali trije igralci so ga skušali nevtralizirati, toda le redko se jim je to posrečilo. Nezadržljivo je prodiral skozi vrste ASV-a in kadar je

POZOR!

V soboto, dne 11. 6. 1977 v Hörtendorfu

Ob 15.15 uri
SAK II proti Kotmari vasi II

Ob 17.00 uri
SAK I proti Kotmari vasi I

V soboto, dne 18. 6. 1977 v St. Štefanu v Labotski dolini

Ob 15.15 uri
St. Stefan II proti SAK II

Ob 17.00 uri
St. Stefan I proti SAK I

Pridite v velikem številu na tekme!

bil on na žogi je pretila domačinom nevarnost. Pa tudi Marjan Pandel je pokazal nekaj lepih potez. Sploh pa je treba pohvaliti vse moštvo za borbenost, ki jo je pokazalo.

SAK II podlegel

ASV je vodil proti slovenski enajsterici že z 3:0, a je moral biti na koncu srečen, da je zmagal z rezultatom 3:2. Po začetnih težavah se je slovensko moštvo opomoglo in resno ogrožalo nasprotnika.

Selani podlegli v Krivi Vrbi z rezultatom 6:3

Proti na lestvici zelo slabo uvrščeni enajsterici iz Krive Vrbe, so Selani na tujem podlegli z rezultatom 6:3 in s tem zapravili zadnje možnosti za vstop v prvi razred.

„Kriminalka“ za Bežigradom

V nedeljo je na stadionu za Bežigradom gostovala Crvena zvezda, ki si je že pred tedni osvojila naslov jugoslovanskega nogometnega prvaka. Olimpija je že vodila s 4:1, a se je končno morala zadovoljiti z remijem. 13.000 gledalcev je navdušeno zasledovalo igro.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ Šteben pri Globasnici vabi na slavnostno

PRAZNOVANJE 30-LETNICE OBSTOJA

v soboto 18. junija 1977 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici.

Nastopili bodo: društveni moški zbor „Franc Leder Lesičjak“, moški zbor DPD „Svoboda“ Kidričevo, tamburaški DPD „Svoboda“ Ptuj in mladinska folklorna skupina SKD Globasnica

O zgodovini društva bo govoril dr. Marko Dumpelnik. Po kulturnem sporedu plesna zabava z ansambлом „Fantje iz Podjune“

Prisrčno vabljeni!

NAMESTO VENCA

ob smrti Antona Štobra iz Konatič pri Lipi nad Vrbo, je Hranilnica in posojilnica Podravlje posredovala Združenju staršev na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu 500 šil.

SLOVENSKA FIZKULTURNA ZVEZA - ZVEZA SLOVENSKE MLADINE

RAZPIS

Slovenska fizikurna zveza v Celovcu

razpisuje v sodelovanju s Šolskim centrom za telesno vzgojo v Ljubljani in z Združenjem slovenskih športnih društev v Italiji v času od 13. 7. do 17. 7. 1977

Šolanje za inštruktorje namiznega tenisa, inštruktorje nogometa in inštruktorje odbojke.

Pogoji in navodila za vpis:

- Kandidati morajo biti stari najmanj 18 let. Morajo imeti veselje do pedagoškega in trenerskega dela z mladino in določeno znanje tehnike športne igre.
- Vsi kandidati morajo izpolniti prijavnico in jo odposlati najkasneje do 25. junija 1977 na sedež Slovenske fizikurne zveze, Celovec, Gasometergasse 10/I.
- 5-dnevno šolanje se bo pričelo v sredo, dne 13. julija 1977, ob 10. uri dopoldan in se bo končalo v nedeljo 17. julija 1977 po kosilu.
- Po končanem šolanju bodo imeli kandidati izpit.
- Šolanje pripravlja Šolski center za telesno vzgojo v Ljubljani za kandidate Združenja slovenskih športnih društev v Italiji in Slovenske fizikurne zveze v Celovcu.
- Šolanje bo organizirano v primeru, če bo od obeh zamejskih športnih organizacij prijavljenih najmanj 12 kandidatov.
- Prijavnina za šolanje znaša šil. 100.— Prijavnina se prenaša na tekoči račun štev. 2911 pri Posojilnici Celovec. Stroške prevoza do mesta šolanja (v Sloveniji) nosijo kandidati, stroške prebivanja in šolanja nosi SFZ oziroma ZTKOS.
- Točna navodila v zvezi s tečajem in krajem šolanja bodo prejeli prijavljeni kandidati pisмено na dom teden pred pričetkom šolanja. Podrobne informacije: tel. (0 42 22) 32 5 50.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 11. 6.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 12. 6.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 13. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Varnost Evrope.

TOREK, 14. 6.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 15. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Minute s selskim župnikom Vavtjem — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 16. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 17. 6.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — M. Kumer - Črčje: Selski župnik Alojzij Vauti — 90-letnik.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku in mešani pevski zbor „Podjuna“ vabita na

POLETNO NOČ

v soboto 25. junija 1977, s pričetkom ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku. Igrajo „Fantje s Podjune“

Prisrčno vabljeni!

ISCIMO

Podjetje INTRADE išče čistilko za svoje poslovne prostore. Prijave prosimo telefonično (0 42 22) 70 8 91 ali pisмено na naslov: Intrade, 9020 Celovec, Hoffmannsgasse 12

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji

bo priredilo v soboto 18. junija od 14. do 19. ure v 1. nadstropju Delavske zbornice v Celovcu običajni vsakoletni

LITERARNI SEMINAR

za besedne ustvarjalce vsake starosti.

Dr. Matjaž Kmecl in dr. Jože Koruza bosta razlagala primere sodobne slovenske poezije in proze. Udeleženci lahko prinesejo s seboj tudi svoje tekste, osnutke in vprašanja za diskusijo.

Vozne stroške in večerjo bo poravnalo Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji.

LIKOVNA KOLONIJA MLADIH „Vuzenica 77“ bo letos med 21. in 26. avgustom. Prijave sprejema Slovenska prosvetna zveza v Celovcu.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 11. 6.: 10.45 Parada za srebrni jubilej kraljice Elizabete II. — 14.00

Dirke s kolesom — 15.15 Nevestin oče — 16.45 O tenisu — 17.00 Gradbišče — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Dober večer želi Heinz Conrads — 18.55 Dragi dom — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Dragi Janez — 22.00 šport — 22.20 El perdido — 0.10 Poročila.

NEDELJA, 12. 6.: 15.50 Buster Keaton — voda nima nobenih plank — 17.10 Pan Tau — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Za zdaj brez naslova — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Oblomova ljubez — 21.55 šport — 22.05 Mala nočna glasba — 22.35 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Zgodbe o matematiki — 10.00 Angleščina — 10.30 Nevestin oče — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zivalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.40 O tenisu — 20.55 Akcija v Manhattanu — 21.40 Poročila in šport.

TOREK, 14. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Abeceda fizike — 10.00 Oksidacija in redukcija — 10.30 Buster Keaton — voda nima plank — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pavel in Viržinija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Riziko — 21.10 Panorama — 22.10 Hiša na Eaton place — 22.55 Poročila in šport.

SREDA, 15. 6.: 9.00 Rdeči avtobus — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Salzkammergut — 10.30 Grof Bobi, strah divjega zapada — 17.00 Lutkarska prireditve — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kenguru Adelheid — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Umetniška skupina Shanghai — 20.50 Vaš priljubljeni spored — 21.55 Poročila in šport.

ČETRTEK, 16. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kaj bi lahko postal? 10.00 Izviri zgodovine — 10.30 Komedija — 17.30

Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Televizijska kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Avla — 21.40 Emmingerji — 22.05 Poročila in šport.

PETEK, 17. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Homo musicus — 10.00 Na razstavi — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Nestrpno srce — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Zwickelbach & Co. — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Onednina linija — 21.00 Predsodek — 21.50 šport — 21.55 Derek Flint pošlje svoje truplo — 23.45 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 11. 6.: 18.00 En večer v tri — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Brez nagobčnika — 19.20 Igra — gradbeni kamen življenja — 19.50 Galerija — 22.25 Bourbon Street.

NEDELJA, 12. 6.: 17.00 Grede — 17.45 Service-box — 18.00 Popscope — 18.30 Varnostni pasovi in čelade — 19.00 Punta cana — 19.30 The Munsters — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Sejem — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 13. 6.: 17.30 Abeceda fizike — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Zima pri Eskimih — 19.30 Oksidacija in redukcija — 20.00 Hiša na Eaton Placeu — 20.55 Vstop prost — 21.40 Čas v sliki — 22.10 Angleški film.

TOREK, 14. 6.: 17.30 Kmetijstvo danes — 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 Salzkammergut — 20.00 Idiot v Parizu — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Klub 2.

SREDA, 15. 6.: 17.30 Kaj bi lahko postal? — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 U 9 (štajerska) — 18.55 Svet pod vodo — 19.30 Izviri zgodovine — 20.00 Teleobjektiv — 20.50 Fokstrot — 22.00 Čas v sliki in kultura — 22.35 Kung Fu.

ČETRTEK, 16. 6.: 17.30 Homo musicus — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Vstop prost — 19.30 Na razstavi — 20.00 Nestrpno srce — 21.40 Čas v sliki in kultura — 22.15 Klub 2.

PETEK, 17. 6.: 18.00 Nemščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Križarjenje po Egejskem morju — 19.30 Francoščina — 20.00 Stanovanje kot cilj raziskovanj — 21.00 Trailer — 21.50 Čas v sliki in kultura — 22.25 High Chaparral.

Hotel „Korotan“ v Sekiri/Sekirn ob Vrbskem jezeru vabi na

PLES

v soboto 11. junija 1977, s pričetkom ob 20. uri. Igra ansambel „Music men“ Od 11. junija naprej vsako soboto in nedeljo ples.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku prireja za otroke od 9. do 14. leta

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU

od 14. do 28. julija 1977 v Novi Baški na otoku Krku. Prispevek za letovanje znaša 700 šilingov.

Prijave na naslov: SPD „Edinost“, Joško Hudl, 9150 Vidra vas 36